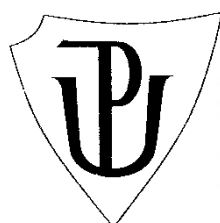

Univerzita Palackého v Olomouci

Pedagogická fakulta

Katedra primární a preprimární pedagogiky

Diplomová práce

Jana Borůvková

Přípravenost dítěte na vstup do školy prostřednictvím
netradičního zápisu

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů, literatury a internetových zdrojů.

V Olomouci dne

Podpis

.....

.....

Poděkování

Děkuji vedoucí diplomové práce paní PhDr. Martině Fasnerové, PhD. za odborné metodické vedení a za cenné rady, které mi při zpracování diplomové práce poskytla. Také děkuji Mgr. Janě Kobylkové za pomoc při realizaci netradičního zápisu.

Obsah

Úvod	6
1 Přípravenost dítěte na vstup do školy	8
1.1 Charakteristika dítěte předškolního věku	8
1.2 Školní zralost	11
1.3 Školní připravenost	12
1.4 Oblasti posuzování školní zralosti	15
1.4.1 Tělesná zralost	15
1.4.2 Kognitivní zralost	16
1.4.3 Emoční, motivační a sociální zralost	17
1.5 Školní nezralost	19
2 Zahájení školní docházky	21
2.1 Zahájení povinné školní docházky	21
2.2 Zápis a správní řád	23
2.3 Odklad povinné školní docházky	25
3 Způsoby diagnostického šetření	27
4 Zápis do první třídy	38
4.1 Tradiční zápis	39
4.2 Netradiční zápis	40
5 Realizace netradičního zápisu s prvky tradičního zápisu	42
5.1 Informativní schůzka s rodiči před zápisem	43
5.2 Posuzování připravenosti dětí na školu v prostředí mateřské školy	43
5.3 Průběh netradičního zápisu s prvky tradičního zápisu	45
6 Výzkumné šetření	59
6.1 Popis výzkumu	59
6.2 Metody výzkumu	59

6.3	Výsledky výzkumného šetření	60
6.3.1	Interpretace výsledků pozorování.....	60
6.3.2	Test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku	69
6.3.3	Závěr šetření	73
Závěr	75
Seznam použité literatury a pramenů	76
Seznam příloh	79

Úvod

Vstup do školy je významnou událostí v životě dítěte a jeho rodiny. Končí etapa v mateřské škole, kdy dítě nemělo téměř žádné povinnosti a odpovědnost a začíná další etapa ve škole základní, kdy za své výkony bude hodnoceno a jsou na něj kladeny vyšší nároky. Splnění těchto nároků předpokládá dobrou připravenost a vyzrálost dítěte na vstup do školy, proto ono zmiňované období začíná zápisem k základnímu vzdělávání.

Problematika školní zralosti a připravenosti a s ní spojená diagnostická činnost je každoročně v centru pozornosti pedagogů, psychologů i rodičů budoucích žáků prvních ročníků. Správná diagnostika zralosti dítěte pro školu rozhodujícím způsobem ovlivňuje jeho snadnější start v této nové etapě. Z toho důvodu by se měla škola na tuto událost náležitě připravit a vytvořit u zápisu příjemnou a přátelskou atmosféru, přičemž samotná diagnostická činnost bude prováděna zkušenými elementaristy.

Význam zjištění připravenosti a zralosti dítěte na vstup do školy je nezastupitelný, jelikož rozhoduje o úspěšném zvládnutí role školáka. Proto se problematikou školní zralosti bude zabývat tato diplomová práce.

Diplomová práce by měla objasnit teoretické i praktické aspekty související s ověřováním školní zralosti u zápisu k základnímu vzdělávání. Cílem diplomové práce je prokázat připravenost dítěte na vstup do školy a způsoby jejího zjišťování prostřednictvím netradičního zápisu do prvního ročníku základní školy.

Text práce bude v logickém sledu rozdělen do šesti kapitol. Na základě studia odborné literatury a odborných konzultací budou v prvních čtyřech kapitolách podrobně popsána teoretická východiska pro tvorbu netradičního zápisu. Ten bude podrobně popsán v kapitole číslo pět. Ze záznamu pozorování z průběhu netradičního zápisu bude sestavena šestá kapitola, výzkumné šetření.

V první kapitole budou popsány aspekty připravenosti dítěte na vstup do školy. Tato kapitola se bude zabývat charakteristikou dítěte předškolního věku, rozlišením pojmů školní zralost a školní připravenost, dále bude zaměřena na oblasti jejich posuzování. Vzhledem k tomu, že s těmito pojmy souvisí i školní nezralost, bude jí část této kapitoly věnována.

Legislativní rámec zápisu k základnímu vzdělávání bude nastíněn ve druhé kapitole diplomové práce. Bude vycházet ze školského zákona a správního řádu. Bez těchto dokumentů by nebyl zápis do prvního ročníku základní školy v České republice realizovatelný.

Třetí kapitola bude pojednávat o způsobech diagnostikování školní zralosti a posuzování školní připravenosti dětí na úrovni pedagogické diagnostiky prováděné v mateřské a základní škole, včetně popisu metod, které využívají odborná pracoviště při komplexní diagnostice dítěte. Bude zaměřena na metody, které jsou nejčastěji využívány a oblíbeny odborníky, kteří podle nich diagnostiku provádějí, tedy psychology, speciálními pedagogy a elementaristy.

Další část diplomové práce se bude zabývat zápisem do prvního ročníku základní školy, možnostmi realizace zápisu, včetně jeho tradičním a netradičním pojetím.

V páté kapitole bude objasněn průběh netradičního zápisu s praktickými ukázkami úkolů, které budou využity k diagnostikování školní zralosti. Bude zde popsán celý proces diagnostiky prostřednictvím navrženého zápisu, jeho aspekty, kritéria a oblasti hodnocení dětí.

Šestá kapitola diplomové práce zhodnotí výsledky diagnostiky a zaměří se ve sledovaných oblastech na posouzení zralosti dětí pro vstup do školy, které zápis do prvního ročníku absolvovaly. Nakonec bude provedena analýza úspěšnosti dětí u zápisu.

Součástí diplomové práce jsou přílohy, jejichž seznam je uveden v obsahu.

1 Přípravenost dítěte na vstup do školy

Začátek školní docházky je pro dítě nejen významnou událostí, ale také velkou životní změnou, s níž se musí vyrovnat. Vstup dítěte do školy znamená zátěž pro celou rodinu. U rodičů se zase setkáváme s obavami, zda jejich dítě bude ve škole úspěšné, a jestli bude schopné zvládat veškeré požadavky a úkoly, které na ně bude škola klást. Vstup do školy má největší dopad na dítě samotné. Většina dětí se musí nejen naučit zvládat velkou zátěž, která se s přibývajícím nároky na vzdělání a pracovní výkonnost stále zvětšuje, ale také vyrovnat se s novou rolí, kdy se stává školákem.

Doba, kdy dítě získává tuto roli, je časově vymezena a celou společností je vnímána jako významný akt v životě člověka. Tento akt se uskutečňuje každoročně a pro školy se stává rituálem k přijetí nových žáků. Jedná se o zápis k základnímu vzdělávání, který je spojen s prvním slavnostním dnem ve škole a potvrzuje počátek nové životní fáze dítěte.

Tato kapitola se bude zabývat charakteristikou dítěte předškolního věku, pojmy školní připravenost a školní zralost a vymezí příčiny školní nezralosti.

1.1 Charakteristika dítěte předškolního věku

Předškolní období trvá od začátku čtvrtého roku do konce šestého roku věku. Dochází v něm k výraznému pokroku, kterého dítě dosahuje v oblastech myšlení, paměti a koncentrace pozornosti. Během něho dochází k novým sociálním zařazením dítěte. Ve věku tří let je to vstup do mateřské školy a po dovršení šestého roku čeká dítě nástup do školy základní. Veškeré vývojové změny jsou směřovány k tomu, aby dítě dosáhlo úplné psychické, tělesné a sociální zralosti, která je nezbytná pro vstup do školy.

Motorický vývoj

Po třetím roku věku, kdy u dítěte skončila etapa, při které se dítě naučilo chodit a pohybovat podle způsobu, který okoukalo od dospělých, dochází k méně viditelným, ale přesto významným, změnám ve vývoji dítěte. Tato přeměna silně ovlivňuje místo, které dítě zaujme ve společnosti vrstevníků při hrách, kde uplatní svoji pohybovou obratnost, a podstatnou mírou přispěje k soběstačnosti dítěte. Proto můžeme motorický vývoj označit jako zdokonalování a zlepšování pohybové koordinace. Dítě je více hbité a mezi pátým

a šestým rokem věku je schopno díky své zručnosti samostatně se obléct, svléct, házet s míčem, umí si umýt ruce a pod dohledem provádět celkovou osobní hygienu (Langmeier, Krejčířová, 2006).

V předškolním věku se tedy zdokonaluje hrubá motorika a ke konci toho období dochází k rozvoji jemné motoriky, která dětem umožňuje manipulaci s tužkou, nůžkami, jíst příborem a celkově se rozvíjí manuální zručnost. Dochází ke zdokonalování pohybové koordinace a elegance, přičemž pohyb stále zůstává nejpřirozenější potřebou dítěte.

Dříve než dítě dosáhne věku šesti let, je nutné, aby dítě nevyužívalo při práci obě ruce. Považujeme za důležité, aby byla zvolena jedna vedoucí ruka, tedy aby mělo dítě vyhraněnou lateralitu. Je to významný moment pro zvládnutí kreslení a následnému nácvičku psaní.

Zručnost se uplatňuje i v dětské kresbě. Roste schopnost vyjádřit kresbou vlastní představu. Pětileté dítě dokáže díky lepší motorické koordinaci vytvořit mnohem detailnější kresbu než dítě tříleté a čtyřleté. S věkem je kresba vyspělejší, proto šestileté dítě, které je pro školu zralé, umí vystihnout v kresbě detaily, jako oči, nos, ústa, prsty atd.

Vývoj poznávacích procesů

S rozvojem pohybu se rozšiřují další zkušenosti dítěte a dochází k rozvoji jeho vnímání, paměti, pozornosti, představivosti, myšlení a řeči.

Dítě je schopno vnímat při aktivní činnosti. Je v rozporu s jeho vývojovými zvláštnostmi, aby jen poslouchalo a bez experimentování, zapojení pohybu a řeči vnímalo věci ve svém okolí. Vnímání je spojeno s vlastní zkušeností dítěte, při které využívá všechny lidské smysly. Na základě těchto poznatků je schopno rozlišovat vlastnosti předmětů, základní barvy, analyzuje zvuky různých zdrojů a umí je také pojmenovat (Plevová, 2005).

Koncem tohoto období začínají první projevy úmyslné paměti. Stále převládá paměť mechanická, ale pomalu se rozvíjí i paměť logická. Dítě je schopno reprodukce známé opakující se události.

S postupujícím věkem se dítě dokáže lépe soustředit a vytváří se úmyslná pozornost. Její kvalita nezáleží pouze na věku dítěte, ale také na jeho povahových zvláštnostech a druhu činnosti.

Ve čtyřech letech se mocně vyvíjí fantazijní představy. Fantazie pravděpodobně zastupuje realistický výklad jevů, tedy dítě si díky nim vysvětluje realitu, protože jinak to díky jeho vývojovým vlastnostem není možné. Tyto fantazie bývají natolik opravdové, že

dítě není mnohdy schopno rozlišit skutečnost od představy. Neznamena to však, že by k těmto záměnám docházelo pravidelně.

V myšlení dochází v této etapě vývoje dítěte k výrazné změně. Dítě opouští fázi předpojmového myšlení a jeho myšlení je vázáno na názor a vlastní prožitek. Dochází k tomu, že uvažuje v celostních pojmech, které vznikají na základě vystižení podstatných podobností. Dítě se zaměřuje na to, co vidělo a na to, co u toho prožilo. Rozvíjí se také pojmové myšlení, na jehož základě je dítě na konci tohoto období schopno pochopit, že některé předměty můžeme pojmenovat společným názvem (Langmeier, Krejčířová, 2006).

Poznávací činnost se odráží i ve slovní zásobě a řeči. Dítě se v řeči během čtvrtého a pátého roku zdokonalí do té míry, že vymizí patlavost, která je u dětí projevem nezralosti mozku, a začne užívat řeč nejen dle gramatických pravidel, ale i k regulaci svého chování.

Emoční a sociální vývoj

V předškolním období dochází k rozšíření okruhu sociálních vztahů dítěte a roste jeho samostatnost. Do tří let je pro dítě významným prostředím rodina, která utváří jeho osobnost a dítě od ní přebírá základní vzorce chování.

Dítě si stále uvědomuje, že je pro něj rodina důležitá, avšak část dne potřebuje trávit mimo domov. Roste u něj potřeba styku s druhými dětmi a dalšími dospělými. V jiném než domácím prostředí se dítě učí spolupracovat, soustředit se, pečovat o slabší a podřizovat se. Tyto aspekty jsou důležitým momentem v procesu socializace (Machová, 2008).

Hlavní činností, ve které probíhá socializace, je hra. V ní se odráží složité vztahy mezi dítětem a jeho okolním prostředím, uplatňují se v ní práce i učení. Hra je pro dítě důležitá, ale dítě se začíná dožadovat pracovní činnosti. Začínají se formovat důležité pracovní návyky a postoje, které dítě uplatní při vstupu do školy.

V této podkapitole jsme popsali charakteristiku dítěte předškolního věku. Je nutné, aby dítě prošlo všemi výše uvedenými etapami, protože vytvářejí podmínky pro nástup dítěte do školy.

Aby byly naplněny představy dítěte a rodičů o radostném plnění školních povinností, je nutné, aby dítě bylo na školní práci vývojově zralé a dostatečně připravené.

„Doba nástupu do školy nebyla stanovena náhodně. Ve věku 6-7 let dochází k různým vývojovým změnám, které jsou podmíněny zráním i učením. Většina z nich je pro úspěšné

zvládnutí role školáka důležitá, i když jejich význam může být různý. Kompetence, které jsou potřebné k přijatelnému zvládnutí školních požadavků, můžeme rozdělit do dvou skupin:

- 1. Kompetence, které jsou závislé na zrání. V této souvislosti lze mluvit o školní zralosti.*
- 2. Kompetence, na jejichž rozvoji se ve větší míře podílí učení. Jejich úroveň vyjadřuje školní připravenost“ (Vágnerová, 2000, s. 136).*

Termíny školní zralost a školní připravenost jsou často zaměňovány. Oba vyjadřují určitý stav kvality vývoje dítěte, který má zaručit zvládnutí požadavků, které přinese vzdělávání na základní škole. V dalších podkapitolách se budeme zabývat vysvětlením rozdílů mezi těmito dvěma pojmy.

1.2 Školní zralost

Pojem školní zralost se stal součástí odborného názvosloví a v pedagogicko-psychologickém pojetí tento stav znamená vývoj organismu dítěte v takové úrovni, která mu umožňuje adaptaci na prostředí a požadavky školy.

Mezi prvními, kdo se v našich zemích zabýval školní zralostí, byl Jan Amos Komenský v díle Didaktika velká (1948), jehož kritéria školní zralosti přeložili do dnešního jazyka J. Langmeier a D. Krejčířová (2006) jako souhrn požadavků, které by dítě zralé pro školu mělo mít:

- Ve svém minulém vývoji si osvojit znalosti a návyky, které se od něho na prahu školní docházky očekávají.
- V současné době mít dostatečně rozvinutou aktivní pozornost a přiměřeně vyvinuté intelektové schopnosti.
- Má být dostatečně motivováno k budoucímu soustavnému učení ve škole.

Pojem školní zralost zahrnuje celou řadu vzájemně se ovlivňujících oblastí, nad kterými se zamýšlíme před možným nástupem dítěte do školy.

„Školní zralost je jedním z předpokladů přijatelného zvládnutí role školáka. Jde především o určitou úroveň zralosti CNS, která se projevuje změnou celkové reaktivity dítěte, zvýšenou odolností k zátěži a schopností koncentrace pozornosti. Zrání ovlivňuje i rozvoj motoriky a senzomotorické koordinace, zrakového a sluchového vnímání. Školní úspěšnost závisí i na rozvoji poznávacích schopností, který ovlivňuje zrání i učení. Podmínkou

přijatelné adaptace na školu je rovněž dosažení určité úrovně autoregulace“ (Vágnerová, 2000, s. 146).

Jirásek (in: Švancara, 1980) rozumí pojmu školní zralost jako dosažení takového stupně ve vývoji, aby dítě bylo schopno účastnit se školního vyučování.

Čačka (1997) říká, že školní zralost je soubor požadavků v oblasti tělesné, duševní i sociální.

Za školní zralost můžeme považovat stav somato-psycho-sociálního vývoje dítěte, který definují Langmeier a Krejčířová (2006). Podle autorů dochází ke zdárnému dovršení vývoje v oblastech:

- od narození do předškolního věku;
- fyzických a psychických předpokladů pro požadovaný výkon ve škole;
- předpokladu pro budoucí školní sociální zařazení a školního výkonu.

Dítě, které je způsobilé začlenit se do školního vyučování, považujeme za zralé na vstup do školy, pokud tato způsobilost vychází ze stavu jeho fyzických, zdravotních a mentálních předpokladů. Školní zralost tedy zahrnuje míru rozvoje z pohledu fyzické i psychické zralosti, kterou v těchto zmíněných oblastech posuzují především pediatři spolu s psychology.

Otázka zralosti dítěte pro školu je složitá. Musíme uvažovat, že otázka zralosti má smysl jen v souvislosti s úkoly, nároky, metodami či jinými situacemi, které se odehrávají ve školním prostředí. Obecně považujeme školní zralost za komplex dovedností a schopností, které dítě potřebuje k tomu, aby ve škole obstálo a bylo úspěšné.

1.3 Školní připravenost

Pro úspěšné zvládnutí všech nároků školy je významná i školní připravenost.

„Dítě musí dosáhnout přijatelné socializační úrovně, mělo by zvládnout určité role, umět přijatelným způsobem komunikovat, respektovat běžné normy chování. V socializačním procesu má největší význam rodina, jejíž hodnoty a normy dítě přejímá. V tomto směru je důležitý i obecný postoj ke vzdělání, který ovlivňuje motivaci dítěte ke školní práci“ (Vágnerová, 2000, s. 147).

Z této definice lze konstatovat, že dítě musí mít nejen výše zmíněné rozumové předpoklady pro úspěšný vstup do školy, ale také musí být pro práci ve škole emočně připraveno a motivováno.

Soňa Kořátková (2008) definuje školní připravenost jako způsobilost a stav rozvoje obecných a praktických vědomostí, dovedností a návyků. Ty mají dítěti umožnit pokračovat ve svém vývoji prostřednictvím školního vzdělávání. Tuto způsobilost posuzuje především pedagog, v našem případě např. při zápisu.

Dítě musí dosáhnout určité socializační úrovně, aby mohlo zvládnout roli žáka, komunikovat patřičným způsobem a respektovat běžné normy chování. V této souvislosti je lepší mluvit o sociální připravenosti žáka, protože socializace je více závislá na zkušenostech dítěte než na jeho zralosti (Vágnerová, 2000).

Při vstupu dítěte do školy je však nutné zhodnotit jeho celkovou úroveň a zjistit, nakolik je dítě pro úspěšné zvládnutí školních požadavků vyspělé. Na připravenosti dítěte do školy se podílí několik složek, z nichž můžeme jmenovat rodinné prostředí, prostředí mateřské školy, výchovné působení rodičů, pedagogů a významných dospělých, kteří se objevují v životě dítěte. Můžeme říct, že téměř všechny děti, které nastupují základní školní docházku, se chtějí učit a ke škole mají kladný vztah. Jejich uplatnění ve školní výuce je odlišné.

Monatová (2000) rozlišuje vnější a vnitřní připravenost dítěte na školní docházku. Mezi těmito dvěma pojmy je podstatný rozdíl, který se také projevuje navenek.

Vnější připravenost se vyznačuje pouze zájmem o zevní stránky, z nichž můžeme jmenovat např. uspořádání stolů a židlí ve výuce, tabule, obrazy na stěnách, množství dětí ve škole apod. Některé z dětí může považovat učení jako hru a podle toho k tomu zaujímat určitý postoj, který se vyznačuje tím, že dítě nepovažuje úkoly, které jim učitel zadá jako závazné, ale má k nim stejný vztah jako ke hře. Pokud tato situace nastane, je nutné naučit dítě v prvním ročníku rozlišovat učení od hry. Dalším problémem ve vnější připravenosti dítěte na školní docházku jsou návyky rozumové práce, které si má dítě vytvořit v předškolním věku. Tyto děti jsou ve škole zpočátku snaživé, ale nemohou plnit požadavky učitele, protože nedokáží přemýšlet a brání se myšlenkovým činnostem. Tyto děti jsou úspěšné při plnění úkolů, u kterých není nutné tolik využívat myšlení (např. tělocvik, kreslení, zpěv). Hůře se budou adaptovat děti ze sociálně nepodnětného prostředí, tělesně nezralé, často nemocné, se sníženým intelektem nebo s neurotickými rysy. Při zápisu do prvního ročníku je třeba dbát na komplexnost posuzování nedostatků a podle toho rozhodovat, zda dítě přijmeme do školy nebo doporučíme odklad školní docházky.

Naproti tomu znamená vnitřní připravenost *„vlastní způsobilost dítěte ke školní docházce, tj. určitou úroveň poznatků a rozumových schopností, citů, ukázněnosti, sociálních*

vztahů, adaptability, učebních dovedností a návyků i zájem a snahu učit se“ (Monatová, 2000, str. 67).

Vnitřní připravenost je tedy důležitým předpokladem pro úspěšnou adaptaci v novém prostředí a podmínkách, zároveň také k úspěšnému zvládnutí školních požadavků.

Pojmy školní zralost a školní připravenost se mnohdy používají souběžně. Vágnerová (2000) je vymezuje jako kompetence, které jsou potřebné ke zvládnutí školních požadavků. Pomocí těchto kompetencí se pokusíme nastínit rozdíly mezi školní zralostí a školní připraveností.

Tabulka číslo 1- **Kompetence školní zralosti a školní připravenosti** (Vágnerová, 2000, s.137-147):

ŠKOLNÍ ZRALOST	ŠKOLNÍ PŘIPRAVENOST
<ul style="list-style-type: none"> - změna celkové reaktivity, zvýšení emoční stability a odolnost vůči zátěži (kvalitnější koncentrace pozornosti, adaptace na školní režim) - laterální ruka, motorická i senzomotorická koordinace, manuální zručnost - zrakové a sluchové vnímání - schopnost uvažovat na úrovni konkrétních logických operací - autoregulační procesy založené na vůli a spojené s vědomím povinnosti 	<ul style="list-style-type: none"> - sociokulturní úroveň rodiny - rozlišování rolí a diferencovat chování, které je s nimi spojeno - úroveň verbální komunikace - schopnost respektovat běžné normy chování a hodnotový systém

Hranici mezi těmito pojmy můžeme stanovit podle vztahu odborníků k dané problematice. Lékařské a psychologické obory, tedy pediatr a psycholog, posuzují míru fyzické a psychické zralosti dítěte, naopak pedagogové v pedagogicko-psychologických poradnách, základních či mateřských školách zkoumají školní připravenost dítěte. Školní zralost a školní připravenost chápeme tedy jako samostatné navzájem se podmiňující elementy.

Při posuzování schopností dítěte související s nástupem do povinné školní docházky sledujeme jak prvky zralosti, např. koncentrace pozornosti, tak i např. správný úchop psacího náčiní, které inklinuje spíše k termínu školní připravenost.

Pro úspěšný školní začátek je tedy nutné především biologické dozrání organismu, které ovlivňuje zvládání učiva a celkovou emoční a motivační přípravu na školu. Proto se dále v textu budeme zabývat školní zralostí. Ovšem již nebudeme mít na mysli jen biologickou zralost, ale i zralost rozumovou, citovou a sociální.

1.4 Oblasti posuzování školní zralosti

Předpokladem úspěšnosti ve škole je zralost pro školu, která zahrnuje oblast tělesného, duševního, citového a sociálního vývoje. Jirásek (in: Švancara, 1980) tvrdí, že „*prvňáček musí mít již celou řadu znaků školáka, musí být zralý rozumově, citově a sociálně.*“

V textu se budeme dále zabývat otázkou, jak má vypadat dítě, které je pro školu zralé. Pojem školní zralost v sobě zahrnuje několik oblastí pro její posuzování. Nejčastěji rozlišujeme tři složky:

- Tělesná (biologická) zralost
- Kognitivní (duševní, rozumová) zralost
- Emoční a sociální zralost

1.4.1 Tělesná zralost

U dítěte bývají dle Čížkové a kol. (2005) obvykle posuzovány tyto znaky:

- věk, výška, hmotnost;
- hrubá motorika a pohybové koordinace;
- jemná motorika;
- dokončení 1. strukturální přeměny;
- zralost CNS;
- celkové zdraví dítěte.

Tělesnou zralost posuzuje především pediatr v rámci zdravotních prohlídek. Nemůžeme však při posuzování tělesné zralosti brát v potaz pouze stupeň tělesného vývoje, který je vyjádřený velikostí dosažené tělesné výšky a hmotnosti. Machová (2008) poukazuje na to, že právě menší výška a hmotnost mohou být znaky vrozené slabší tělesné konstituce,

kteřá je obdobná u rodičů. Je to tedy nejméně průkazný ukazatel vospělosti dítěte, který se skutečnou zralostí souvisí jen nevýznamně. Důležité jsou další somatické předpoklady jako je např. imunita a zdraví dítěte.

Ani samotné dosažení věkové hranice šesti let nemusí znamenat přiměřenou fyzickou zralost. Při hodnocení tělesného vývoje více záleží na tom, zda proběhla první proměna postavy. Machová (2008) tvrdí, že změny v proporcionalitě jsou doprovázeny zlepšením koordinace pohybů a také změnami v psychice dítěte.

Tuto teorii zastával i Zeller (in: Langmeier, Krejčířová, 2006). Dochází k celkovému protažení postavy, končetiny se prodlužují, zmenšuje se velikost hlavy, oplošťuje se trup a začíná se zřetelně odlišovat hrudník od břicha. „*Změny vedou k dosažení tzv. filipínské míry-tj. ruka natažená přes vzpřímenou hlavu dosáhne na ušní lalůček na druhé straně*“ (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 112).

Avšak pozdější studie neprokázaly, že by tělesná velikost postavy mohla spolehlivě určovat stupeň zralosti dítěte. Během let došlo i ke změnám proporcí dětí, které popisoval Zeller. Tyto změny dětské postavy nastupují už v dřívějším věku.

Langmeier a Krejčířová (2006) jsou společně s dalšími odborníky zastánci názoru, že nejlépe vystihuje věk organismu stav dentice, popř. kostní věk.

Kolem šestého roku věku, kdy se mění tělesná stavba dítěte, se začínají měnit pohyby dítěte, které dříve byly velmi nekoordinované, na záměrné a koordinované. Důkazem toho je, že dítě umí více šetřit silami a je schopno i drobných a přesných pohybů. Pro osvojení dovednosti psaní a správného úchopu psacího nácíní je důležitým předpokladem rozvoj jemné motoriky.

Předpokladem úspěšného učení je určitý stupeň zralosti CNS. Dítě, které je dostatečně zralé, je více vyrovnané a odolné v náročných situacích, které ve škole nastanou. Dostatečná vospělost dovoluje dítěti lépe koncentrovat svoji pozornost. I lateralita ruky a zlepšení senzomotorické koordinace a manuální zručnosti je podmíněna vyzrálostí CNS (Spáčilová, 2009).

1.4.2 Kognitivní zralost

Pokud je dítě zralé i po této stránce, mělo by umět všímat si podrobností, uvědomovat si rozdíly ve velikosti a mít zájem o nové poznatky. Fantazie v tomto období pomalu ustupuje realistickým představám. Dítě je však ovlivněno jednak vrozenými dispozicemi, tak i vlivem rodinného prostředí, případně mateřskou školou.

Langmeier a Krejčířová (2006) řadí k posouzení rozumové zralosti následující jevy:

- počátky realistického vnímání světa, odlišení reality a světa fantazie;
- menší závislost na svých přáních a okamžitých potřebách, překonání egocentrismu;
- počátky logického myšlení, uvědomování si množství, velikosti atd.;
- analyticko-syntetická činnost;
- zraková a sluchová diferenciacce;

Tyto jevy ještě doplním znaky kognitivní zralosti, které uvádí Jirásek (in: Švancara, 1980):

- koncentrace pozornosti;
- zájem o nové poznatky, trvalejší a záměrná paměť;
- vývoj řečových schopností.

V období kolem šesti let můžeme u dětí pozorovat významné změny v poznávací oblasti. Dochází k uvědomění, z jakých částí se skládá celek. Znamená to, že jsou schopny vizuální analýzy, což je pro dítě důležitým předpokladem k úspěchu ve čtení, psaní a počítání. Dítě musí být schopné vnímat soubor písmen v určitém pořadí a z těchto písmen je znovu složit.

Šestileté zralé dítě začíná realisticky chápat skutečnost, využívá logického myšlení a přechází od mimovolného, spontánního zapamatování k úmyslnému a konkrétnímu. Stěžejní význam pro budoucí školní vyučování je ovládnutí koncentrace pozornosti (Čížková a kol., 2005).

Důležitým činitelem v adaptaci dítěte na roli žáka je řečová vyspělost. Pokud dítě hovoří a dokáže vyjádřit své myšlenky ve větách a jednodušších souvětích bez agramatismů, je schopno porozumět druhému a bez potíží se s ním domluvit, znamená to, že je dítě v této oblasti školsky zralé.

1.4.3 Emoční, motivační a sociální zralost

„Emoční zralostí rozumíme věku přiměřenou kontrolu citů a impulzů“ (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 114). Při zařazení dítěte do školy má významnou roli. Proto by mělo zralé dítě splňovat tyto požadavky:

- dobrá adaptace na školní režim;
- kontrola afektů a impulzů;

- odpovídající pracovní tempo, kladný přístup k učení, ochota spolupracovat;
- přijmout roli žáka a spolužáka;
- emocionální stabilita;
- odolnost proti frustracím;
- přiměřená sebedůvěra (Čížková a kol., 2005).

Jestliže dítě umí kontrolovat své okamžité nápady a impulzy, splňuje předpoklady kázně ve škole. Může se u něj začít rozvíjet další předpoklad zralosti pro práci. V tomto období děti touží po zaměstnání. Pozvolna opouštějí svět her a vyžadují vytrvalejší a cílevědomější činnosti. Hra však ze života dětí nemizí. Střídá se se zaměstnáním a někdy se navzájem prolíná. Jelikož se sami děti o úkoly hlásí, jsou schopny dokončit i ty, které je příliš nezaujaly a jsou poněkud únavné (Langmeier, Krejčířová, 2006).

Důležité v posuzování zralosti je také to, zda je dítě schopné odložit splnění momentálních přání, vzdát se svých potřeb, podřídit se určitému režimu ve prospěch skupiny a společně prováděných úkolů. Neustále musíme dbát na to, aby nebyly překročeny hranice jejich přirozeného vývojového stavu.

V sociálním vývoji má být dítě natolik samostatné, aby se dovedlo odloučit od rodiny a být na ní méně závislé bez projevovaných úzkostí. Musí být schopné přijmout novou roli žáka a spolužáka, podřídit se autoritě učitele a pravidlům určitého režimu ve škole. Je třeba, aby si dítě uvědomilo, že je jeden z mnoha a již nemá nároky na prioritní uspokojení svých požadavků.

„Sociální kompetence dítěte- jeho schopnost empatie a jeho zapojení do prosociálních aktivit- je tedy dalším důležitým aspektem školní zralosti“ (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 115).

V této podkapitole jsme se zabývali oblastmi posuzování školní zralosti. Zjistili jsme, že celková zralost pro školu je ovlivněna mnoha faktory. Závisí na tělesném zrání a zdraví organismu, tempu, kterým se dítě vyvíjí v rozumové oblasti i mentální výkonnosti. Nemůžeme opomenout ani vliv rodinného prostředí, působení mateřské školy a další okolnosti, které se vyskytnou v životě dítěte.

1.5 Školní nezralost

Ve vývoji každého dítěte se střídají období, kdy střídavě dochází k plynulému zvyšování úrovně jednotlivých oblastí a období vývojových skoků. Někdy se stane, že některá schopnost nebo dovednost ještě nemá v šesti letech potřebnou úroveň nebo že je některá schopnost ještě nerovnoměrně rozvinutá. *„Dítě jinak šikovné, špatně mluví nebo je velmi nesamostatné, má špatný úchop tužky, jeho kresebné projevy jsou neadekvátní a věku apod.“* (Švancarová, Kucharská, 2001, s. 8).

Mnohdy můžeme spatřit v uvedených oblastech školní zralosti i příčiny nezralosti, které obvykle nepůsobí izolovaně, ale vzájemně se kombinují. Mohou se tedy vyskytovat v tělesném, duševním, citovém nebo sociálním vývoji.

Přehled hlavních příčin školní nezralosti:

- nepříznivé výchovné prostředí a působení;
- nedostatky v tělesném vývoji;
- neurotické příčiny;
- rané poškození centrální nervové soustavy;
- vrozené či získané vady.

Dítě je z důvodu těchto příčin nezralé a ve škole by v důsledku toho bylo více či méně znevýhodněno. Proto se v těchto případech doporučuje odklad povinné školní docházky.

Zřídka se stává, že tyto potíže přetrvávají a komplikují osvojování a nácvik některých školních znalostí a dovedností. Z toho můžeme usuzovat, že se jedná o specifickou vývojovou poruchu učení, která může být hlubší či méně rozsáhlá. Nejčastěji se projevuje při čtení, psaní a v matematice.

Švancarová tvrdí, že se množiny dětí s odklady školní docházky a specifickými poruchami učení pravděpodobně překrývají. Je však důležité si uvědomit, že u dětí s budoucí diagnózou specifických poruch učení odklad často napomůže k lepšímu zaškolení v 1. ročníku.

„Dítě je v některých oblastech natolik zralé, že může některé své specifické handicapy lépe kompenzovat, je sociálně zralější, lépe se mu daří i spolupráce s učitelem. Někdy jsou vyzrálější percepční schopnosti, takže dítě lépe od začátku reedukuje své problémy ve čtení a psaní a dyslexie se nemusí tak silně projevit“ (Švancarová, Kucharská, 2001, s. 8).

Lze konstatovat, že mnozí rodiče nechtějí připustit, že by jejich dítě bylo pro školu nezralé. Myslí si, že jim pedagog nebo jiný odborník tvrdí, že jejich dítě je hloupé a hledají

viníka vzniklé situace. Proto je třeba rodičům hned na začátku říci, že zralost centrální nervové soustavy má jen velmi málo společného s inteligencí a upozornit je na to, že tato zralost nebo nezralost vypovídá o tempu fyziologických a anatomických změn.

Pokud se i přes tyto argumenty rodiče rozhodnou dítě poslat do školy, mohou nastat dvě varianty, avšak ani jedna není pro dítě příznivá.

„V lepším případě bude dítě dlouho dotahovat své spolužáky za cenu zvýšeného úsilí a jeho výsledky se budou přesto pohybovat spíše v průměru, zatímco úroveň svého intelektu by mělo na podstatně lepší výkon“ (Kutálková, 2010, s. 140).

Z toho důvodu dochází k tomu, že i méně nadaný spolužák, který však měl odklad povinné školní docházky, bude ve školních výkonech na vyšší úrovni právě proto, že je starší a na školní zátěž proto lépe připravený.

V horším případě, kdy je dítě stále hravé, nápadně nesoustředěné a na výuku nestačí, se bude muset vrátit zpět do mateřské školy. Tato varianta není hojně užívaná, ale pokud se tak stane, může to pro dítě mít traumatické následky. Proto se pedagogové snaží dítěti pomoci při plnění školních požadavků.

Patřičné rozhodnutí o nástupu dítěte do základní školy může zajistit pouze odborný pedagog. Ve sporných případech je však nutnost přizvat k posouzení školní zralosti pediatra a odborníky ze školského poradenského zařízení. Avšak konečné rozhodnutí záleží na zákonném zástupci dítěte.

Každý rodič by tedy měl dopředu a pečlivě zvážit, zda pošle do školy dítě nezralé. Rozhodne-li se dobře a dítě nastoupí do školy s dostatečně zralou nervovou soustavou, jistě se mu ve všem bude mnohem lépe dařit, bude se učit s chutí, vnímat pocit úspěchu a tento pocit způsobí, že jeho postoje ke vzdělání budou i do budoucna vstřícné.

2 Zahájení školní docházky

První vztahy mezi rodinou a školou se začínají vytvářet již v období zápisu do prvních tříd. Učitel by proto neměl tyto okamžiky promarnit a měl by se na ně náležitě připravit. Ať je zápis do prvních tříd prováděn tradičním nebo netradičním způsobem, je důležité, aby si děti i rodiče zápis užili a přesvědčili se tím o kvalitách školy a jejich pracovníků. V České republice je dle zákona č. 561/2004 Sb., školského zákona, realizován zápis do prvních tříd v období od 15. ledna do 15. února. V období zápisu platí, že zákonný zástupce je ze zákona povinen přivést dítě k zápisu, které v daném kalendářním roce dosáhne k 31. srpnu věku šesti let.

2.1 Zahájení povinné školní docházky

„Povinná školní docházka začíná počátkem školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dosáhne šestého roku věku, pokud mu není povolen odklad. Dítě, které dosáhne šestého roku věku v době od září do konce června příslušného školního roku, může být přijato k plnění povinné školní docházky již v tomto školním roce, je-li přiměřeně tělesně i duševně vyspělé a požádá-li o to jeho zákonný zástupce. Podmínkou přijetí dítěte narozeného v období od září do konce prosince k plnění povinné školní docházky podle věty druhé je také doporučující vyjádření školského poradenského zařízení, podmínkou přijetí dítěte narozeného od ledna do konce června doporučující vyjádření školského poradenského zařízení a odborného lékaře, která k žádosti přiloží zákonný zástupce“ (§ 36 odst. 3 zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon).

Pokud je dítěti udělen odklad povinné školní docházky podle § 37 odst. 1 zákona č. 561/2004 Sb., může zahájit povinnou školní docházku nejpozději ve školním roce, v němž dítě dovrší osmého roku věku.

Práva a povinnosti zákonných zástupců

„Zákonný zástupce je povinen přihlásit dítě k zápisu k povinné školní docházce, a to v době od 15. ledna do 15. února kalendářního roku, v němž má dítě zahájit povinnou školní docházku“ (§36 odst. 4 zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon).

Spádové oblasti škol

Rodiče si začínají častěji uvědomovat, že není jedno, jakou základní školu bude jejich dítě navštěvovat. Ze zákona žák plní povinnou školní docházku v základní škole, kterou zřizuje obec nebo svazek obcí ve školském obvodu (§ 178 odst. 2 zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon), v němž má žák místo trvalého pobytu. Jedná se i o žáky, kteří jsou umístěni ve školském zařízení pro výkon ústavní, ochranné výchovy nebo ve školském zařízení pro preventivně výchovnou péči v tomto obvodu. Ředitel spádové školy je povinen přednostně přijmout žáky v příslušném školském obvodu, a to do výše povoleného počtu žáků uvedené ve školském rejstříku (§ 36 odst. 7 zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon).

Přestože má dítě plnit povinnou školní docházku v základní škole, kde má svoje trvalé bydliště, může zákonný zástupce zvolit jinou než spádovou školu. Oporu má v § 36 odst. 5 zákona č. 561/2004 Sb., z čehož vyplývá, že zákonný zástupce smí pro žáka zvolit jinou než spádovou školu. Pokud tak učiní a dítě je přijato na jinou než spádovou školu, musí ředitel této školy nahlásit toto rozhodnutí řediteli spádové školy, a to nejpozději do konce března kalendářního roku, v němž má dítě zahájit povinnou školní docházku (§ 36 odst. 5 zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon).

Rodiče by si při výběru školy měli uvědomovat, že dítě samotná cesta do školy vyčerpává a zabírá hodně času, proto je lepší, aby dítě nemuselo dojíždět, případně přecházet přes frekventované silnice a křižovatky. Musíme také zmínit další z důvodů správného výběru školy a to, že pro dítě je důležitá přítomnost známých dětí a kamarádů. Rodiče by si měli zjistit, na co je jimi vybraná škola zaměřená, úroveň školy, její pověst, jaké má učební osnovy, způsoby hodnocení, nabídku mimoškolních aktivit a zájmových činností. Z těchto důvodů by zákonní zástupci měli dobře zvážit výběr a typ školy.

Cizinci a povinná školní docházka

Povinná školní docházka se vztahuje podle § 20 odst. 1,2 zákona č. 561/2004 Sb. i na občany Evropské unie, občany jiného příslušného státu a jejich rodinné příslušníky, kteří pobývají na území České republiky déle než 90 dnů a účastníky řízení o udělení azylu. Oprávněnost pobytu prokáží dokladem podle zvláštního právního předpisu řediteli školy nebo školského zařízení nejpozději při zahájení povinné školní docházky (§ 20 odst. 3 zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon).

Termín a místo zápisu

Zápis do prvního ročníku základního vzdělávání se dle § 36 odst. 4 zákona č. 561/2004 Sb. uskutečňuje v době od 15. ledna do 15. února, kalendářního roku. Přesné datum, místo a čas zápisu stanovuje v tomto termínu ředitel školy a oznámí to způsobem v místě obvyklým.

Základní škola Troubelice, na níž jsme realizovali zápis do první třídy, vyvěsila letáky s příslušnými informacemi na obecní úřad, informační tabule obecního úřadu, do mateřské školy, na webové stránky školy a na všem přístupná místa samotné základní školy.

Rozhodnutí o přijetí dítěte do základní školy

O přijetí k základnímu vzdělávání rozhoduje ředitel školy za podmínek stanovených v § 36 zákona č. 561/2004 Sb., školského zákona.

2.2 Zápis a správní řád

Žádost rodičů/ zákonných zástupců k přijetí k základnímu vzdělávání

Žádost k přijetí k základnímu vzdělání musí podat rodič dítěte nebo jeho zákonný zástupce. Každá škola by měla mít připravený tiskopis k žádosti. Zákonný zástupce si však může zvolit formu podání žádosti ze dvou variant- ústní a písemná, při které lze využít tiskopis vytvořený školou. Žádost, kterou vytvořila Základní škola Troubelice, byla umístěna na webových stránkách, dostupná v mateřské škole, samozřejmě i ve škole základní (viz. příloha č. 1).

Souhlas rodičů ke zpracování a evidenci osobních údajů

Základní škola Troubelice od rodičů vyžaduje písemný souhlas (viz. příloha č. 2) ke zpracování a evidenci osobních údajů a osobních citlivých údajů včetně rodného čísla dle zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů v platném znění a zákona 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných čísel v platném znění.

V tiskopisu pro poskytnutí souhlasu je dále uvedeno, že nabyté informace budou využity pro účely vedení povinné dokumentace školy podle zákona č. 561/2004 Sb., školského zákona v platném znění. Souhlas je poskytován na celé období školní docházky dítěte na této škole a na zákonem stanovenou dobu, po kterou se tato dokumentace na škole povinně archivuje.

Zahájení správního řízení

Správní řízení o žádosti k zahájení povinné školní docházky dochází tehdy, kdy je žádost doručena správnímu orgánu. O každé věci, ve které se rozhoduje podle správního řádu, musí vést škola spis. Vzorový spis Základní školy Troubelice (viz. příloha č. 3), stejně jako spisy jiných základních škol, musí být označen spisovou značkou. Je tvořen podáními, protokoly a jinými záznamy o dítěti související s žádostí o přijetí k základnímu vzdělávání. Tyto kroky nastanou, pokud zákonný zástupce nežádá o odklad povinné školní docházky.

Rozhodnutí o přijetí k základnímu vzdělávání

Pokud dítě u zápisu uspělo, splnilo požadavky dané zákonem 561/2004 Sb., školský zákon, a zákonný zástupce nežádá o odklad povinné školní docházky, vydává základní škola rozhodnutí o přijetí k základnímu vzdělávání se všemi náležitostmi v souladu se zákonem č. 500/2004 Sb., správní řád (viz. příloha č. 4).

Oznámení o rozhodnutí přijetí dítěte k základnímu vzdělávání

Za oznámení o rozhodnutí se považuje doručení tiskopisu o rozhodnutí. Doručení musí být doloženo písemným dokladem, který potvrzuje, že bylo rozhodnutí doručeno (viz. příloha č. 5).

Nabytí právní moci

K nabytí právní moci je nutné, aby rozhodnutí bylo platné. Tato skutečnost nastává za podmínek, kdy bylo rozhodnutí oznámeno a uplynula-li odvolací lhůta.

Odvolání

Proti rozhodnutí se může účastník řízení odvolat. To je možné ve lhůtě 15 dnů od doručení rozhodnutí. Odvolání se v našem případě podává u ředitele Základní školy Troubelice a rozhoduje o něm Krajský úřad olomouckého kraje.

2.3 Odklad povinné školní docházky

Ne každé dítě, které dovrší šestého roku věku, je připraveno na vstup do školy. Ani rodiče, v období zápisu dítěte do prvních tříd, nemusí mít v této otázce zcela jasno. Z tohoto důvodu je na místě diskuse o zralosti dítěte s pedagogy mateřské i základní školy. Tato diskuse je nezávazná. Závazné se stává až podání písemné žádosti o odklad, která se zasílá na ředitelství dané základní školy. Škola má pro tyto účely k dispozici formuláře s žádostí o odklad povinné školní docházky.

Žádost o odklad povinné školní docházky

„Není-li dítě po dovršení šestého roku věku tělesně nebo duševně přiměřeně vyspělé a požádá-li o to písemně (viz. příloha č. 6) zákonný zástupce dítěte do 31. května kalendářního roku, v němž má dítě zahájit povinnou školní docházku, odloží ředitel školy začátek povinné školní docházky o jeden školní rok, pokud je žádost doložena doporučujícím posouzením příslušného školského poradenského zařízení a odborného lékaře nebo klinického psychologa. Začátek povinné školní docházky lze odložit nejdéle do zahájení školního roku, v němž dítě dovrší osmý rok věku“ (§ 37 odst. 1 zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon).

Odklad není výjimečnou záležitostí zejména u dětí narozených v červnu až srpnu, které v daném kalendářním roce dovršily šesti let věku.

Při odkladu školní docházky je důležité odlišit hlavní důvody nezralosti dítěte. Mohou být způsobeny psychosociální nezralostí dítěte, v tomto případě pro diagnostiku vyhledáváme pedagogicko-psychologickou poradnu. Dítě může být též nedostatečně tělesně zralé (často u nedonošených dětí) nebo se u něj projevují zdravotní obtíže jako je zdravotní oslabení nebo zdravotní postižení, proto rodič vyhledá pomoc odborného lékaře. Dle novely školského zákona 472/2011 Sb. je povinné dokládat žádost o odklad školní docházky posouzením

školského poradenského pracoviště a odborného lékaře nebo klinického psychologa. Bohužel, je stále ještě mnoho rodičů, kteří vidí v odkladu školní docházky svoje selhání, v horším případě selhání dítěte.

Přerušování správního řízení

Pokud zákonný zástupce nedodá k žádosti o odklad povinné školní docházky zprávu z příslušného školského poradenského zařízení a příslušného odborného lékaře nebo klinického psychologa, přerušuje se správní řízení ve věci žádosti o odklad povinné školní docházky dle zákona 500/2004 Sb. Správního řádu (viz. příloha č. 7).

Řízení bude přerušeno na dobu nezbytně nutnou, tzn. do doby předání zprávy.

Dodatečný odklad povinné školní docházky

V případě, že se u žáka v průběhu prvního pololetí v prvním roce plnění povinné školní docházky projeví nedostatečná tělesná nebo duševní vyspělost ke školní docházce, může ředitel se souhlasem zákonného zástupce dodatečně odložit podle §37 odst. 3 zákona č. 561/2004 Sb., školského zákona, začátek plnění povinné školní docházky.

O dodatečném odkladu nelze uvažovat v případě, že dítě již nastoupilo do prvního ročníku po ročním odkladu školní docházky.

Tato kapitola legislativně vymezila problematiku zahájení školní docházky v České republice dle zákona č. 561/2004 Sb., školského zákona. Dále zde byly popsány možnosti odkladu povinné školní docházky. K samotnému rozhodnutí o přijetí nebo odkladu povinné školní docházky je třeba realizovat zápis do prvního ročníku základní školy a s jeho pomocí provést diagnostiku školní zralosti a připravenosti. Proto se v další kapitole budeme věnovat oblasti diagnostiky prováděné u zápisu.

3 Způsoby diagnostického šetření

V této kapitole se budeme zabývat metodami, které mohou pedagogové využívat při zjišťování školní zralosti a připravenosti dítěte na vstup do školy. Popisujeme zde nejužívanější testy k posuzování školní zralosti a další oblasti, které má pedagog při diagnostice sledovat.

Hlavním cílem pedagogické diagnostiky je posouzení připravenosti dítěte pro školu, zjistit, zda bude možné, aby dítě plnilo požadavky, které na něj bude škola klást, odhalit problémové oblasti a vady dítěte, aby bylo možné se na ně zaměřit a následně kompenzovat nebo odstranit.

„Pedagogická diagnostika přebírá řadu metod známých z psychologie, které modifikuje pro své potřeby. Kromě toho používá své vlastní metody, z nichž některé (např. hodnocení a klasifikace) jsou staré jako pedagogika sama (Zelinková, 2007, s. 28).

Následující text bude zaměřen na popis nejpoužívanějších metod při pedagogické diagnostice.

Pozorování

Pozorování se stalo jednou z nejdůležitějších metod pedagogické diagnostiky. V průběhu celého zápisu může pedagog vnímat reakce dítěte na jeho úspěchy a neúspěchy. Zelinková (2007) definuje pozorování jako proces systematického sledování a zaznamenávání projevů dítěte učitelem. Cílem má být rozhodnutí o jeho optimálním vedení, v našem případě o jeho připravenosti na vstup do školy.

Pozorovatel při kvantitativně orientovaném výzkumu už před jeho samotným začátkem ví, co a jak bude pozorovat. Musí si předem stanovit jevy, na které se bude zaměřovat. Gavora (2000) nazývá tento způsob pozorování jako strukturované pozorování. Pozorovatel má již před začátkem výzkumu připravený pozorovací arch, do kterého zaznamenává své pozorování.

Gavora (2000) rozlišuje přímé a nepřímé pozorování. Při přímém pozorování dochází ke sledování průběhu činností osobně. Pozorovatel je umístěn tak, aby co nejméně narušoval pozorované osoby a zaznamenává do pozorovacího archu své poznatky. Nepřímé pozorování je takové, kdy pozorovatel sleduje průběh činnosti ze záznamu.

Interview

Užíváme jej tam, kde hledáme osobní a někdy důvěrné odpovědi. Pomocí této metody shromažďujeme data prostřednictvím verbální komunikace výzkumného pracovníka a respondenta. Rozlišujeme několik interview, a to strukturované, polostrukturované, nestrukturované (Chráška, 2007).

Ve strukturovaném interview tazatel postupuje podle přesně připraveného textu, nepřidává k otázkám vlastní komentář. Nestrukturované interview se podobá přirozené komunikaci mezi lidmi. Tazatel musí od respondenta informace získat, ale formulace otázek a jejich sled je ponechán na tazateli. Polostrukturované interview je kompromisem mezi výše uvedenými typy (Chráška, 2007).

Podle počtu zúčastněných osob Chráška (2007) rozlišuje interview na individuální a skupinové.

Při zápisu využíváme strukturované interview, kdy máme předem vytyčený cíl (diagnostiku školní zralosti) a způsoby, jak k němu dojít. Interview by mělo být vedeno v klidném a přirozeném prostředí.

Anamnéza

Anamnéza je jednou z metod, která využívá informace z předešlého života dítěte, jež mohou přispět k přesnější diagnostice stavu dítěte. Podle zaměření a využití při zápise můžeme rozlišit anamnézu osobní, která je zdrojem poznatků z prenatálního, perinatálního a předškolního vývoje, a anamnézu rodinnou, která nám podává informace o způsobu výchovy v rodině a vlivu členů rodiny na dítě (Zelinková, 2007).

Testy

Existuje celá řada testů určených k diagnostice školní zralosti. Pro potřeby učitelů, kteří jsou přítomni u zápisu do prvního ročníku, stačí orientace jen v několika základních testech, z nichž můžeme uvést:

- Jiráskův Orientační test školní zralosti;
- Vývojový test zrakového vnímání Marie Frostigové;
- Edfeldtův Reverzní test;
- Kondášova Obrázkově slovníková zkouška.

Specializovanou a podrobnou diagnostiku provádí pracovníci pedagogicko-psychologické poradny či speciálněpedagogické poradny pomocí standardizovaných testů, podle kterých lze u dítěte vyšetřit školní zralost. Využívání těchto metod je hlavně v kompetenci speciálního pedagoga a psychologa.

Níže budou uvedeny testy, které jsou učiteli při zápise v různých modifikacích nejvíce používané. Tedy ty, jimiž se provádí pedagogická diagnostika. V textu budou zmíněny i další testy, které mohou pedagogové provádět, avšak výsledky testů mohou využívat pouze jako orientační.

Nejvíce využívané testy pedagogické diagnostiky

Orientační test školní zralosti

Tento test patří k nejužívanějším diagnostickým metodám. Jedná se o Jiráskovu verzi původního Kernova testu. Obsahuje 3 úkoly: kresbu mužské postavy, napodobení psacího písma, obkreslení určitého množství bodů s daným umístěním v prostoru.

Je časově nenáročný a jednoduchý. Používá pětibodové klasifikace. Podle písemné instrukce k testu s obrázkovými ukázkami (viz. příloha č. 8) hodnotíme jednotlivé výkony dítěte známkou a celkový výsledek je označován jako výrazný nadprůměr, nadprůměr, průměr, slabší průměr, podprůměr a velmi slabá úroveň.

Tabulka číslo 2- **Hodnocení Orientačního testu školní zralosti dle Dittricha** (1993, s. 21)

SOUČET ZNÁMEK	ÚROVEŇ ŠKOLNÍ ZRALOSTI
3-5	výrazný nadprůměr
6	nadprůměr
7-9	průměr
10-11	slabší průměr
12	podprůměr
13-15	velmi slabá úroveň

Všechny úkoly tohoto testu kladou nároky na vyspělost jemné motoriky, koordinaci pohybů ruky a vidění.

Kresba mužské postavy, což je první úkol Jiráskova testu, zjišťuje díky kresebným výtvarům vývojovou úroveň dítěte, posuzuje jeho obecnou inteligenci, představivost,

koordinaci jemné motoriky a vidění. Řídí se vývojovými zvláštnostmi a znaky školní zralosti v kresbách dětí, využívá tedy vztah mezi výtvarným projevem a psychickou činností dětí.

Jirásek ve svém testu standardně vymezil tištěnou předlohu věty, která má být využívána k úkolu napodobení psacího písma. Jsou to věty „Eva je tu.“ a další, stejně náročné předlohy, „Ota jí moc. Sev pal i. Ci yl osn.“. Není striktně dáno dodržovat tyto předlohy, proto se dnes u zápisu můžeme setkat s libovolnou krátkou větou, kterou dítě neumí přečíst. Tento úkol posuzuje schopnost analýzy členěného tvaru, soustředění pozornosti, vytrvalosti a vizuomotoriky (Švancara, 1980).

Orientace v prostoru, úroveň matematických představ, schopnost analýzy a syntézy se vyšetřuje ve třetím úkolu, obkreslení skupiny teček.

Poslední dvě jmenované úlohy vybízejí dítě k tomu, aby vyvinulo úsilí, přimět se vůli ke splnění úkolu a vydržet při jeho vypracovávání dostatečnou dobu, i když pro něj není dostatečně přitažlivý. Všechny činnosti, které dítě musí provést při vykonávání instrukcí, jsou důležitým předpokladem pro zapojení do vyučování. *„Při reprodukování psacího písma a geometrických tvarů, které jsou pro předškolní dítě formami výlučně abstraktními, se prokáže, zda je dítě již na takové úrovni duševního vývoje, aby bylo schopno pochopit a zvládnout princip úkolu napodobení předlohy“* (Švancara, 1980, s. 252).

Autor testu podotýká, že orientační bodový výsledek je poměrně spolehlivý podklad pro závěr o zralosti, nestačí však pro spolehlivé posouzení nezralosti, proto je nutností využít dalších vyšetření. Dále autor tvrdí, že hodnocení výsledku testu s porovnáním s pololetní známkou dítěte v prvním ročníku je ve velmi těsném vztahu. Tento test má jednostranné zaměření a je orientovaný na percepčně motorickou oblast, zanedbává verbální projev mentálních funkcí. Slouží výlučně jako orientační, depistážní metoda (Švancara, 1980).

Vývojový test zrakového vnímání M. Frostigové

Vývojovým testem zrakového vnímání Marie Frostigové můžeme zhodnotit vývoj zrakového vnímání. Tento test se zaměřuje na vizuomotorickou koordinaci, diferenciaci figury a pozadí, konstantnost tvarů, polohu v prostoru a prostorové vztahy.

Tento test je určen pro děti od 4 do 8 let. Obsahuje 5 subtestů. Jednotlivé výsledky subtestů a následný celkový výsledek můžeme převést na percepční kvocient nebo vytvořit profil percepčních schopností dítěte (Psychodiagnostika [online]).

Edfeldtův Reverzní test

Pro zhodnocení vizuální percepce lze využít Edfeldtův test, který je určen k posouzení úrovně vizuální diferenciaci. Díky němu lze zjistit, do jaké míry má dítě vyvinuto zrakové vnímání. Zaměřuje se na schopnost dítěte rozlišovat zrcadlové tvary. Dítě v testu rozlišuje polohu nahoře a dole, vpravo a vlevo, a drobné tvarové rozdíly detailů obrazce.

Je určen pro děti od 5 do 8 let a zjišťuje připravenost dítěte pro výuku čtení před vstupem do 1. třídy základní školy. Na základě celkového počtu bodů získáváme informaci o vývojové úrovni vizuální diferenciaci. K orientační diagnostice jej mohou využívat i pedagogové (Svoboda, 2009).

Obrázkově slovníková zkouška.

Kondáš zkonstruoval další metodu k vyšetření jisté dimenze školní zralosti, která se nazývá Obrázkově slovníková zkouška. Tato metoda zjišťuje slovní zásobu a pohotovost dětí před vstupem do školy ve věku pět a půl až šest let.

Dítě pracuje se třiceti barevnými obrázky a jeho úkolem je zodpovědět, co je na obrázku, popř. co zobrazená osoba dělá. Autor testu doporučuje tuto metodu kombinovat s Jiráskovým orientačním testem školní zralosti. Příklady správných odpovědí a jejich skórování obsahuje příručka k testu. Vyhodnocení trvá zhruba 5 minut. Výsledek je uváděn v percentilech (Monatová, 2000).

Další testy, které mohou pedagogové využívat při depistáži školní zralosti

Test laterality

Autory tohoto testu jsou Zdeněk Matějček a Zdeněk Žlab. Patří mezi nejužívanější testy. Slouží k zjišťování větší či menší preference jednoho z párových orgánů. Pro posuzování laterality horních končetiny je určeno 10 úkolů, 4 úkoly pro dolní končetiny, 2 úkoly pro zjištění laterality očí a 1 pro určení dominantního ucha. Nejdůležitější je pro nás vyšetření laterality horních končetin a očí. Je určen pro děti i dospělé (Psychodiagnostika [online]).

Test nám prokáže tři typy laterality: souhlasnou, neurčitou a zkříženou. Typ laterality nám ukazuje vztah funkční preference horní končetiny a oka.

Doporučuje se, aby vyšetření lateralit bylo doplněno o anamnézu a pozorování dítěte ve spontánních a běžných činnostech, jednoduchých a naučených, náročných a složitých (Svoboda, 2009).

Zkouška sluchové diference- WM

Dítěti předřikáváme devatenáct dvojic nesmyslných slov, z nichž některá jsou stejná a některá se nepatrně liší. Jako příklad uvedeme několik dvojic slov: fraš- flaš, bram- pram, atd. Dítě nám nesmí vidět na ústa (Svoboda, 2009).

Po předřikání dvojice slov musíme zaznamenat, zda dítě slyší slova stejně či odlišně. Součet správných odpovědí určuje vyšetřovanou vyspělost sluchové diference.

Tuto zkoušku můžeme též prezentovat jako hru, kdy dítěti navrhneme, že si budeme hrát na cizince, budeme mluvit zvláštní řečí, a ono bude muset poznat, zda tato dvě cizí slova jsou stejná nebo ne.

Tuto zkoušku vytvořili autoři Wepman a Matějček a je využitelná pro děti od 5 let (Psychodiagnostika [online]).

Zkouška sluchové analýzy a syntézy (SAS-M)

Autorem zkoušky sluchové analýzy a syntézy je Zdeněk Matějček. Test je určený pro děti starší 5 let.

Zjišťujeme zde auditivní analýzu, přičemž dítěti předřikáváme slova, která má následně rozložit na hlásky. Ze začátku volíme slova jednoslabičná, končíme slovy mnohoslabičnými. Pro názornost uvádíme příklady slov ze základní série Matějčkova testu: sám, voda, cibule, drak, náplast, ..., pstruzi, nenapodobitelný.

V případě sluchové syntézy je postup opačný. Při vyšetřování sluchové syntézy dítěti předřikáváme slovo po hláskách, které má složit ve slovo. Dle Matějčkovy základní série můžeme jmenovat: s-á-l, k-o-s-a, r-a-m-e-n-o, m-r-a-k, ..., s-t-ř-í-b-r-n-ý, n-e-s-p-r-a-v-e-d-l-n-o-s-t (Svoboda, 2009).

Intelligenční testy

Základem komplexního vyšetření, které se provádí v pedagogicko-psychologické poradně a speciálněpedagogické poradně, jsou standardizované intelligenční testy. Zajímá nás jednak hodnota IQ, ale především struktura inteligence a poměr složky názorové a verbální.

Pedagog na základní škole je nemůže využívat ani k orientačnímu posouzení školní zralosti.

Stanford-Binetova zkouška

Hlavním účelem testu je především zachycení mentálně retardovaných dětí a odlišení od žáků se specifickými poruchami učení, pomáhá identifikovat nadané žáky. Umožňuje porozumět příčinám těžkostí žáka v učení a zkoumá vývin kognitivních schopností osob od 2 let do dospělosti (Psychodiagnostika [online]).

Wechslerovy zkoušky inteligence- PDW, WISC-III, Wechslerův intelligenční test pro předškolní děti

V současnosti jsou u nás pro vyšetření inteligence k dispozici pouze PDW (pražská úprava WISC) a novější WISC-III. „*Škála pro předškolní děti publikována nebyla*“ (Svoboda, 2009, str. 111).

Tyto testy jsou určeny pro děti zhruba od 5 do 16 let.

Hodnocení sociálních dovedností

Pro každého člověka je důležité dosažení určité úrovně socializace. Socializace je podstatná při rozvoji dětské osobnosti. Může být narušena nepodněným rodinným prostředím, u dětí zanedbaných, týraných či zneužívaných. Neexistuje mnoho metod zaměřených na tuto problematiku a samotné zjišťování nemohou provádět pedagogové. Zjištění míry socializace je však natolik významné, že nesmíme opomenout uvést alespoň jednu z relativně starých metod vyšetřování, což je Vinelandská škála sociální zralosti (Svoboda, 2009).

Vinelandská škála sociální zralosti

Tuto metodu vytvořil E. A. Doll ve 30. letech 20. století. Je vhodná pro děti od 3 do 9 let, jejichž mentální úroveň odpovídá danému věkovému rozpětí. Test hodnotí úroveň obecné soběstačnosti, soběstačnosti v jídle, oblékání, samostatnosti, činnosti, které zvládne, způsob komunikace, úroveň motoriky a sociální adaptaci. Tato škála se může hodit i k posouzení školní připravenosti, zejména u dětí výchovně zanedbaných (Svoboda, 2009).

Musíme zdůraznit, že výše jmenované testy nejsou jedinými kritérii, podle kterých pedagog u zápisu dítě diagnostikuje. Fasnerová (2012) říká, že by učitelka u tradičního i netradičního zápisu měla sledovat mechanickou paměť, řečové dovednosti, sociální vybavenost pro vstup do školy a grafomotorické dovednosti.

Pokud porovnáme více zdrojů možností diagnostiky žáka, zjistíme, že existují různé informace o tom, co by měl žák při vstupu do školy umět. Z toho důvodu by se měl zápis skládat z úkolů a činností, které v první řadě zjistí žákovy vědomosti, dovednosti a schopnosti a v druhé řadě budou účinné při diagnostice školní zralosti.

Většina pedagogů se shoduje v tom, že při zápisu by se měly sledovat a vyhodnotit oblasti a úroveň jemné motoriky, grafomotoriky, vizuomotorické koordinace, úroveň řeči, rozvoj rozumové stránky a podle chování u zápisu je možné částečně posoudit sociální a citovou vyspělost.

V této části se pokusíme vymezit kritéria podle jednotlivých fází organizace zápisu dle Spáčilové (2009), kterých si má elementarista všimnout při zjišťování zralosti dítěte. V prvním bodě jsou uvedeny činnosti, které dítě vykonává u diagnostiky jednotlivých oblastí, ve druhém bodě jsou uvedeny oblasti, které posuzujeme.

- Přivítání, rozhovor s dítětem:
 - Dítě má umět pozdravit, poprosit, poděkovat, počkat, hovořit gramaticky správně a srozumitelně, orientovat se ve své rodině, znát své jméno, příjmení, adresu bydliště, jména rodičů, sourozenců.
 - Sledujeme rozumovou vyspělost, úroveň komunikačních dovedností a vyjadřovacích schopností, sociální zralost, emoční zralost a schopnost pracovat samostatně.

- Přednes básničky nebo písničky:
 - Dítě nenutíme, ale požádáme ho, aby zarecitovalo básničku nebo zazpívalo písničku.
 - Sledujeme řečové dovednosti, správnou výslovnost všech hlásek, srozumitelnost řeči, úroveň paměťových schopností, schopnost zapamatovat si a zopakovat básničku, říkanku, písničku.

- Zopakování předříkaných slov a různé modifikace
 - Dítě musí zopakovat víceslabičné slovo, např. paroplavba, dobrodružství, mělo by rozlišovat, zda se předříkané dvojice slov shodují nebo v něčem liší. Dále by mělo umět rozložit slovo na hlásky nebo hlásky spojit ve slovo.
 - Sledujeme úroveň sluchové percepce a diferenciací, vyspělost vyjadřovacích schopností, schopnost analýzy a syntézy, artikulační obratnost, specifické asimilace řeči.

- Orientace v barvách
 - Dítě by se mělo orientovat v základních a doplňkových barvách - červená, žlutá, modrá, zelená, růžová, oranžová, atd., musí barvy poznat nebo je připodobnit k nějaké věci.
 - Sledujeme úroveň získaných vědomostí, rozlišovací schopnosti, úroveň vizuálního vnímání.

- Orientace v přírodě a okolním světě
 - Dítě by mělo poznat zvířátka na obrázku, umět napodobit jejich řeč, vyjmenovat druhy zeleniny, ovoce atd., umět k nim určit slovo nadřazené, vědět, co mají věci společné a čím se od sebe liší, znát dny v týdnu a roční období.
 - Sledujeme úroveň získaných vědomostí a schopnost jednoduchých myšlenkových operací.

- Sestavování jednoduchých obrazů (puzzle)
 - Dítě by mělo seskládat puzzle.
 - Sledujeme vyhraněnost laterality, dovednost zacházet s jednoduchými předměty, syntézu.

- Úroveň matematických představ
 - Dítě by mělo umět vyjmenovat číselnou řadu do deseti, mírně se orientovat v číselné řadě do pěti, znát základní geometrické tvary, mít základní představu o množství a velikosti, zvládat základní prostorovou orientaci.
 - Sledujeme úroveň rozlišovacích schopností, zrakové percepce, úroveň získaných vědomostí, schopnost jednoduchého logického myšlení, chápání a uvažování.

- Napodobení jednoduchého psacího písma nebo tvarů podobných písmu
 - Dítě by mělo zvládnout napodobit předlohu.
 - Zjišťujeme úroveň vizuomotorické koordinace, sledujeme spolupráci ruky a oka, úroveň jemné motoriky.

- Kresba lidské postavy
 - Dítě by mělo umět nakreslit lidskou postavu dle svých vývojových schopností.
 - Sledujeme úroveň kresby, grafomotoriku, laterality, držení psacího náčiní, správné sezení.

V průběhu zápisu sledujeme všechny projevy dítěte. Při celkovém hodnocení výkonu bychom měli zvážit i to, do jaké míry bylo dítě schopno spolupracovat, zda je pohotové a pozorné. Pokud učitel dospěje k názoru, že dítě není dostatečně zralé pro školu, je třeba sdělit zákonným zástupcům, že to není vina dítěte, ale zdůraznit, že zrání je individuální proces a na vině je září, které přišlo příliš brzy.

Diagnostická činnost začíná již v mateřské škole, na kterou navazuje výše zmiňovaná diagnostika u zápisu. Rodiče často vědí na základě informací z mateřské školy, že jejich dítě není pro školu dostatečně zralé. Může však nastat situace, kdy mateřská škola neodhalí nezralost nebo naopak zralé dítě u zápisu neuspěje. Z toho důvodu se provádí vyšetření zralosti v rámci pedagogické diagnostiky u zápisu do prvního ročníku.

Diagnostika připravenosti na školu v rámci zápisu má jistá omezení. Učitelé musí během krátké doby posoudit zralost dítěte. Pokud učitel nepodnikl před zápisem návštěvu do mateřské školy, nastane situace, kdy dítě vidí pedagoga poprvé. Rodičům se z tohoto důvodu doporučuje konzultovat své rozhodnutí o vstupu jejich dítěte do školy s učitelkou v mateřské škole. Mateřská škola se podílí na celkové diagnostice zralosti a může velkou měrou přispět ke kompenzaci a rozvoji problémových oblastí dítěte. Pro komplexní pohled na zralost a připravenost dítěte na vstup do školy musí zákonný zástupce využít diagnostiku provedenou odborným poradenským zařízením a pediatrem.

4 Zápis do první třídy

S žáky prvních tříd se setkáváme mnohem dříve, než začátkem září, kdy nastupují do školy. Mnoho rodičů využívá možnosti navštívit prostory školy ve dnech otevřených dveří, kde si mohou obhlédnout vybavenost školy, úroveň školy, zjistit si její pověst, zvážit vzdálenost školy od bydliště a někdy mohou využít možnosti nahlédnout přímo do vyučování.

Avšak první oficiální setkání a formování vztahů rodičů a dětí ke škole začíná zápisem do prvních tříd. Zápis do školy lze považovat za formu depistáže, kdy dochází k vyhledávání dětí, které jsou pro školu nezralé.

Hlavním cílem zápisu by se mělo stát poznání dítěte. Ve spolupráci s odborníky a přáním rodičů musí pedagog zvážit, zda vývojová úroveň dítěte je dostatečná na vstup do školy. Tuto funkci zápisu označuje Spáčilová (2009) jako funkci diagnostickou. Často se stává, hlavně v rodinách, kde dítě nenavštěvuje mateřskou školu, že rodiče nemají možnost srovnání s ostatními vrstevníky, tudíž nedokážou odhadnout míru zralosti svého potomka. Při zápisu tak může dojít k nepříjemným situacím jako je např. vyčítání dítěti, že je hloupé, vzájemné obviňování se mezi rodiči, osočování učitele, atd. Další funkcí zápisu dle Spáčilové (2009) je funkce motivační, která se týká především dítěte. Při zápisu dochází k prvnímu setkání s prostředím školy a utváří se zde prvotní vztahy dítěte ke škole.

Zápis organizují pedagogové prvního stupně základní školy. Každý z nich se svým způsobem podílí na pedagogické diagnostice a zároveň dochází k prvnímu setkání s budoucím prvňáčkem. Učitel musí být na tento okamžik řádně připraven a neměl by opomenout žádnou maličkost při přípravě zápisu.

Zápis do první třídy většina škol organizuje v předem stanovených dnech a vymezených hodinách dle zákona č. 561/2004 Sb., školského zákona. Legislativnímu zakotvení zápisu jsme věnovali kapitolu číslo 2. Rodiče se svými dětmi se mohou dostavit k zápisu v libovolnou hodinu bez předchozího objednávání. Jiná škola zase může po rodičích vyžadovat, aby si sjednali schůzku na určitou hodinu, kdy proběhne zápis jejich potomka do školy. Další rozdíly v pojetí zápisu mohou být v tom, že některá škola umožní rodičům doprovázet své dítě při plnění jednoduchých úkolů. Jinde může rodič pozorovat dítě z dálky a během doby, kterou tráví dítě u zápisu, získává informace o škole a v klidu vyplňuje požadované formuláře.

Některé základní školy preferují zápis formou rozhovoru dítěte s učitelem, který obvykle bývá doplněn testem školní zralosti. Učitel sleduje, jakou má dítě slovní zásobu,

výslovnost, správný úchop psacího náčiní, úroveň rozumových schopností nebo zda je dítě schopno plnit zadaný úkol.

Na jiných školách realizují zápis do prvních tříd formou stanovišť, které jsou rozmístěny v prostorách budovy školy. Škola se v době zápisu mění na pohádkovou říši a místo učitelů se rodiče a děti setkávají s kouzelnými bytostmi, které je doprovází po jednotlivých stanovištích.

V této souvislosti mluvíme o tradičním a netradičním zápise, který je zcela v kompetenci pedagogů dané školy. Forma zápisu je promyšlena tak, aby dítě ani rodič nebyli stresováni, neměla by připomínat formu zkoušky. Může se totiž stát, že v neznámém prostředí děti těžce překonávají trému, tudíž pedagog nemůže s jistotou určit, do jaké míry je dítě bázlivé, sebevědomé a odhalit logopedické vady (Kreisllová, 2008).

Zápis do první třídy je velkou událostí v životě dítěte. Škola i její zaměstnanci si toto velmi dobře uvědomují, proto tomu odpovídá i jejich příprava. Zápisy se většinou konají v čistých, vyzdobených prostorách školy a celý zápis, ať tradiční nebo netradiční, probíhá v příjemné atmosféře. Ve většině základních škol získají budoucí prvňáčkové pamětní list a drobný dárek.

4.1 Tradiční zápis

Tradiční zápis je realizován v přítomnosti dvou učitelek, které se podílí na diagnostikování žáka v prostředí vyzdobené třídy. Dále se věnují formálním legislativním záležitostem, které jsou spojeny se vstupem dítěte do školy, ty řeší se zákonnými zástupci dítěte (Fasnerová, 2012).

V menších nebo vesnických školách jsou u zápisu zpravidla přítomny učitelky, které v příštím školním roce budou učit v prvních třídách. Často se ale děje to, že u zápisu jsou přítomni všichni pedagogové prvního stupně dané školy a u zápisu se střídají.

Při tradičním zápise dochází k vzájemné interakci mezi pedagogem a žákem. Učitel klade dítěti otázky, zadává mu úkoly a dítě na tyto požadavky reaguje dle svých možností a schopností, snaží se spolupracovat.

U tradičního zápisu dochází k diagnostikování školní zralosti především s pomocí různých modifikací Jiráskova Orientačního testu školní zralosti, který se skládá se tří subtestů: kresba mužské postavy, napodobení psacího písma a obkreslení skupiny teček podle daného vzoru.

Pedagog musí u zápisu sledovat úroveň jazykových dovedností, zrakového a sluchového vnímání, grafomotoriky, paměti, pravolevou orientaci. Zároveň hodnotí sociální dovednosti dítěte, jeho samostatnost, pozornost a vytrvalost při plnění zadaných činností.

V době, kdy dítě prochází jednotlivými úkoly, které učitel připravil pro stanovení školní zralosti, zákonný zástupce současně vyplňuje dotazník s osobními daty svými i svého dítěte. Ten má škola předem připravený.

Pokud dítě selhává ve více oblastech posuzovaných při zápisu, dochází k tomu, že pedagog rodičům doporučí odklad povinné školní docházky. Toto selhání může být do jisté míry zapříčiněno trémou dítěte, proto se zákonným zástupcům doporučuje podrobné vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně. Na základě podkladů ze školského poradenského pracoviště může být dítěti navržen odklad povinné školní docházky. Konečné rozhodnutí však záleží na rodičích.

4.2 Netradiční zápis

V poslední době některé školy upouštějí od zjišťování školní zralosti u dětí klasickou formou, tedy formou tradičního zápisu, ale využívají další formu diagnostikování dětí před vstupem do školy pomocí netradičního zápisu.

Školy se snaží nejen dětem, budoucím žákům prvních tříd, ale i jejich rodičům, zápis do prvního ročníku připravit tak, aby byl zábavnější, atraktivnější, tudíž netradiční. I přesto dochází k pedagogické diagnostice pro potřeby školy prostřednictvím netradičního zápisu (Fasnerová, 2012).

Pedagogové se snaží navodit příjemnou atmosféru tím, že se prostředí školy při průběhu netradičního zápisu změni v pohádkový les a děti mohou být doprovázeny ke stanovištím postavami z pohádek. Tato činnost vede k odbourání pocitu strachu a nejistoty z nového prostředí. Nastavení přívětivého klimatu je velkým pozitivem netradičního zápisu. Dává dětem větší míru volnosti vyjádření spontánních projevů a prosazení sebe sama.

Celý netradiční zápis je postaven na pozitivní motivaci, která je zapříčiněna formou realizace zápisu. Většinou se jedná o formu pohádky, ve které se dítě stává hlavním hrdinou. Je pohlceno dějem, plní jednotlivé úkoly a doprovod ke stanovištím mu dělá učitelka. Ta provádí pedagogickou diagnostiku u dítěte, aniž by si to ono samo uvědomovalo a nemá nepříjemné pocity z toho, že prochází nějakou zkouškou. Dítě je průběžně hodnoceno a zároveň odměňováno formou, kterou si učitelé realizující zápis vymysleli. Na konci dochází

k celkovému vyhodnocení. Rodiče i děti se následně více zajímají o dojmy z průběhu zápisu, než o to, jestli bylo jejich dítě neúspěšné (Fasnerová, 2012).

U netradičního zápisu jsou kladeny velké nároky na organizaci a jeho realizace je časově náročná. Učitelé musí být na tuto zátěž připraveni po stránce psychické i fyzické. U netradičního zápisu je důležitá notná dávka kreativity. Z toho důvodu nemusí netradiční zápis všem učitelům vyhovovat, jelikož ne všichni jsou schopni přistoupit na diagnostiku dítěte prostřednictvím hry.

Forma zápisu dětí do školy není oficiálně předepsána. Rozhoduje o ní vedení školy, které obvykle respektuje návrh učitelů- elementaristů. Na zápis bychom měli pohlížet jako na šťastnou chvíli v životě dítěte, které v něm vzbudí pozitivní city, vřelý vztah ke škole a zájem o ni. Svůj vliv má také estetičnost prostředí školy- nástěnky, květiny, čistota školních prostor, výkresy a výrobky dětí, které již školu navštěvují.

Velmi vhodné je, když pedagog navštíví před samotným zápisem mateřskou školu, kde může pozorovat budoucí žáky prvních ročníků při hře a jiných činnostech v jejich přirozeném prostředí. Elementarista má zde možnost konzultovat jejich vyspělost s učitelkami v mateřské škole.

Můžeme tedy říci, že prvotně nezáleží na formě zápisu do prvních tříd, ale především správné diagnostice zralosti dítěte, na vlídném, kamarádském chování učitele a vytvoření vzájemné důvěry mezi dítětem, pedagogem a rodiči.

Praktickou část diplomové práce proto budeme věnovat popisu netradičního zápisu, díky kterému jsme mohli provádět pedagogickou diagnostiku.

5 Realizace netradičního zápisu s prvky tradičního zápisu

Následující část diplomové práce je věnována návrhu a realizaci netradičního zápisu do první třídy. V předchozích kapitolách jsme se zabývali informacemi, které se přímo týkají zápisu, např. jakou věkovou hranici musí dítě splnit, aby mohlo absolvovat zápis, kdy je dle legislativy možno zápis vyhlásit a jaká jsou kritéria posuzování školní zralosti.

Netradiční zápis byl realizován v prostorách plně organizované základní školy. Tato škola sama sebe charakterizuje jako venkovskou školu, která poskytuje základní vzdělání dětem z obce i okolních spádových obcí. Celkový počet žáků zde kolísá mezi 180 až 200 dětmi.

Většina dětí, která se dostavila k zápisu, navštěvovala místní mateřskou školu. Celkem se netradičního zápisu zúčastnilo 35 dětí, z toho chlapců bylo 18 a dívek 17.

Dítě musí k zápisu doprovodit jeho zákonný zástupce. Ten je u zápisu povinen předložit svůj občanský průkaz, rodný list dítěte a vyplněný zápisový list. U zápisu rodič vyplní a podepíše žádost o přijetí k základnímu vzdělávání nebo žádost o odklad povinné školní docházky.

Hlavním cílem zápisu je zjistit předběžný počet budoucích žáků prvních tříd a provést depistáž dětí, které jsou pro školu zralé. Forma a průběh zápisu náleží ke kompetencím školy, jelikož neexistují žádné předpisy o tom, jak by měl zápis probíhat.

Pro zjištění školní zralosti a připravenosti byl navržen netradiční zápis do první třídy. Tento návrh můžeme dle samotné realizace rozdělit do dvou částí. První část představuje diagnostiku v mateřské škole pomocí testu ověřující školní zralost, druhá část popisuje samotný průběh zápisu, který byl rozdělen na činnosti vykonávané ve stanovištích a rozhovor s paní učitelkou.

Veškeré úkoly, které byly při zápisu použity, byly navrženy tak, abychom získali maximum informací potřebných k posouzení školní zralosti a připravenosti dětí na vstup do školy.

V textu se budeme zabývat přesným popisem průběhu netradičního zápisu a všech dalších dějů, které zápisu předcházely nebo po něm následovaly.

5.1 Informativní schůzka s rodiči před zápisem

Informativní schůzka s rodiči předškolních dětí se uskutečnila týden před zápisem k základnímu vzdělávání. Byli seznámeni s informacemi týkající se zápisu a jeho samotného průběhu. Kvůli vysokému počtu předškolních dětí se rodiče museli rozhodnout, ve kterém čase se uskuteční zápis jejich dítěte do školy. Tento časový rozvrh měl elementaristům usnadnit organizaci zápisu a oprostít rodiče s dětmi od dlouhé čekací doby.

Zákonný zástupce byl upozorněn na skutečnost, že se musí k zápisu dostavit společně s dítětem, přinést s sebou svůj občanský průkaz, rodný list dítěte nebo výpis z matriky a vyplněný zápisový list. U zápisu rodič dále vyplní a podepíše žádost o přijetí k základnímu vzdělávání nebo žádost o odklad povinné školní docházky. Celý zápis se bude řídit dle ustanovení v zákoně č. 561/2004 Sb, školském zákoně. Legislativním vymezením zápisu jsme se zabývali v kapitole číslo 2.

Dalším bodem schůzky bylo poučení, že zápis není zkouška, kterou dítě musí nutně splnit, ale slavnost, která má probíhat bez stresu a obav. Rodiče by si měli uvědomit, že dítě může být při zápisu ovlivněno mnoha dalšími faktory, jako je téma, strach, cizí prostředí, cizí lidé, atd., což může vyvolat dojem, že dítě není na školu dostatečně připravené. Pokud bude u zápisu otevřena otázka nepřipravenosti dítěte na vstup do školy, bylo rodičům doporučeno poradit se o vývoji dítěte a jeho dalším rozvoji s učitelkou v mateřské škole, případně poslat dítě na komplexní diagnostiku do odborného poradenského pracoviště. Doslovný přepis výzvy učitelky směrem k rodičům uvádím v příloze (viz. příloha č. 9).

5.2 Posuzování připravenosti dětí na školu v prostředí mateřské školy

Den před samotným zápisem do základní školy jsme navštívili místní mateřskou školu, abychom mohli pozorovat budoucí prvňáčky při hře i spontánních a plánovaných činnostech v prostředí, které je pro ně známé a nestresující. Při této příležitosti jsme konzultovali vyspělost dětí s učitelkami v mateřské škole a provedli test školní zralosti, který byl motivován pohádkou.

Po příchodu do mateřské školy jsme se přivítali s dětmi a představili se. Seznámili jsme je se skutečností, že zítra nastane jejich velký den- zápis do první třídy. Sdělili jsme jim, že společně s námi podstoupí putování z pohádky do pohádky, což bylo hlavním heslem našeho zápisu, a že tato cesta začne již dnes.

S dětmi jsme si sedli do kruhu v hrací místnosti. Úkolem nás všech bylo přednést svoje jméno a seznámit ostatní s tím, jaká je naše oblíbená pohádka. Nakonec jsme si zazpívali několik písní o zimě a odebrali jsme se k pracovním stolům.

Rozdali jsme dětem potřebné materiály a nachystali tužky o tvrdosti číslo 2. Děti byly upozorněny na to, že jim bude přečtena pohádka o chlapci jménem Kubík a jeho věrném kamarádovi, strašidlu Béd'ovi. Tyto postavy, stejně jako děti, podniknou cestu z pohádky do pohádky a budou dětem dělat doprovod při cestě z pohádky do školy. Děti by měly být u poslechu dostatečně pozorné, protože během čtení příběhu budou muset plnit úkoly.

Při čtení příběhu jsme dbali na správnou hlasitost, dynamiku a srozumitelnost řečového projevu při čtení. V příloze č. 10 uvádíme přesný přepis motivační pohádky s přiřazenými úkoly, které měly děti průběžně plnit.

Vyhodnocení jednotlivých úkolů sloužilo jako podklad pro srovnání výkonů dětí u zápisu s výkonem v mateřské škole a při následném rozhodování o tom, zda je dítě pro školu dostatečně zralé. Ukázkou vypracovaných úkolů uvádíme v příloze (viz. příloha č. 11).

Tento test absolvovalo 25 dětí. Po jeho vyhodnocení můžeme dojít k závěru, že 12% dětí dosáhlo v hodnocení výrazného nadprůměru, 20% nadprůměru, 36% dětí bylo průměrných, 12% dětí získalo ve výsledku hodnocení slabší průměr, 12% dětí bylo podprůměrných a na velmi slabé úrovni se ocitlo 8% dětí z celkového počtu.

Tyto výsledky byly použity při zápise k orientačnímu posouzení školní zralosti. Díky nim bylo možné srovnat, zda výkon dítěte při zápise je ovlivněn cizím prostředím nebo je jeho práce na stejné úrovni.

5.3 Průběh netradičního zápisu s prvky tradičního zápisu

Navrhovaný netradiční zápis byl motivován světem pohádek. Zúčastněné děti byly o průběhu zápisu informovány den předem při návštěvě v mateřské škole, proto se dokázaly velmi rychle adaptovat na prostředí a učitele. Tato forma zápisu spočívá v realizaci diagnostického procesu při plnění úkolů zadávaných dítěti tak, aniž by vnímalo toto testování a s radostí prochází jednotlivými stanovišti, kde jsou pro něj nachystány různé činnosti.

Děti, které se zápisu účastnily, se přenesly do pohádkového světa, kde na ně čekaly postavy z pohádek. Tento zápis jsme nazvali putování „Z pohádky do pohádky a z pohádky do školy“.

Pro zjištění školní zralosti a připravenosti dítěte na školu, byl netradiční zápis rozdělen do dvou částí. V první části účastníci zápisu putovali z pohádky do pohádky, tedy procházeli šest stanovišť, na kterých plnili navržené úkoly. Činnosti na jednotlivých stanovištích byly navrženy na základě studia odborné literatury tak, abychom z nich získali dostatek informací pro diagnostiku školní zralosti.

Po jednotlivých stanovištích bylo dítě doprovázeno Kubíkem a strašidlem Běďou, svými průvodci pohádkovým lesem, kteří jsou jim známí z pohádky, která jim byla přečtena v mateřské škole. Každé dítě od nich dostalo kartičku s kresbou postav ze stanovišť. Tato kartička obsahovala 6 prázdných polí (viz. příloha č. 12). Úkolem dítěte bylo získat razítko do každého pole, aby se dostalo z pohádky do školy. Pro záznam postřehů z jednotlivých stanovišť byl vytvořen protokol o průběhu pozorování (viz. příloha č. 13), který byl na konci putování předán učitelce.

Druhou část pak představoval rozhovor s pedagogem. Tehdy dítě dokončilo svou cestu pohádkovým lesem a došlo až z pohádky do školy.

Následující část se bude věnovat popisu činnosti na jednotlivých stanovištích. V tomto popisu stanovišť je uvedena motivace, popis úkolu, který má dítě splnit a oblasti, které sledujeme pro posouzení školní zralosti a připravenosti.

Stanoviště č. 1- U princezny

Motivace:

Princezna žila ve starém zámku s vysokou věží. V té věži měla svůj pokojíček. Ta věž se před časem rozpadla na tisíc kousků. Teď princezna nemá kde spát a je z toho velice smutná. Zkus pomoci princeznu rozveselit. Postav jí krásnou věž. Možná pak dostaneš od princezny odměnu.

Popis úkolu:

Na zemi byl umístěn koš se stavebnicí. Úkolem dětí bylo postavit věž z kostek.

Oblast sledování:

Při plnění úkolu bylo manipulováno s drobnými předměty. Pozorujeme vizuomotorickou koordinaci, spolupráci ruky a oka, úroveň jemné motoriky a schopnost soustředit se na splnění úkolu.

Stanoviště č. 2- U Manky

Motivace:

Cestou z pohádky do pohádky jsme potkali Manku. O ní je známo, že je to pracovitá dívka, ale téměř jako každá žena má ráda korále. Ty neustále nosí na sobě, aby se líbila Rumcajsovi. Manka nám prozradila, že brzy bude mít narozeniny. Co kdy jsi jí vytvořil dárek? Navleč Mance korále. Jestli budeš šikovný, zkus vytvořit stejné korále, které můžeš vidět na stolečku. Pokud se korále Mance zalíbí, dostaneš další razítko do své kartičky.

Popis úkolu:

Při tomto úkolu mělo dítě navléct na gumičku korálky. Šikovnější děti mohly navlékat korálky dle předlohy.

Oblast sledování:

Úkol na stanovišti č. 2 byl zaměřen na zjištění dovednosti zacházet s drobnými materiálem. Při plnění úkolu sledujeme vyhraněnost laterality. Zaměřujeme se na spolupráci oka a ruky.

Stanoviště č. 3- U Anděla

Motivace:

Jistě dobře víš, že před Vánoci k dětem chodí Mikuláš s čertem a andělem. Hodným dětem rozdávají sladkosti, zlobivým zase brambory nebo uhlí. Anděl nosí dárky v košíku, který drží v ruce. Často mu na ně bývá zima. I ty v zimě nosíš rukavice. Pomoz Andělovi najít rukavice, které vypadají stejně. Pak si je bude moci obléct, nebude mu zima a ty za odměnu dostaneš další razítko.

Popis úkolu:

Dítě mělo určit, které dvojice rukavic jsou shodné.

Oblast sledování:

Úkolem bylo poznat rozdíly a podobnosti věcí. Vyčlenit ty, které nesplňují řešení úkolu. Pozorujeme schopnost jednoduchého logického uvažování a chápání, zaměřujeme se na úroveň myšlenkových operací a vizuální percepce.

Stanoviště č. 4- U čarodějnice

Motivace:

Došel jsi k čarodějnici, která už dlouhá léta nečarovala. Její jedinou zábavou je skládat puzzle. Myslí si, že to nikdo jiný neumí. Přesvědč čarodějnici, že i ty umíš skládat puzzle. Možná se vrátí zpět k čarování. Jestli úkol splníš, odmění tě razítkem.

Popis úkolu:

Seskládat jednoduché obrazce s pohádkovým motivem.

Oblast sledování:

Hodnocena byla vizuomotorická koordinace, úroveň jemné motoriky, vyhraněnost laterality, dovednost zacházet s drobnými předměty, schopnost jednoduchého logického uvažování a rozpoznání rozdílů a podobností tvarů.

Stanoviště č. 5- U královny

Motivace:

Královna má velmi ráda říkanky. Nějaký šotek jí však z listu vymazal slova a nahradil je obrázky. Královna je velmi chytrá, ale dokázala vyřešit pouze jednu z nich. Zkus královně pomoci doplnit říkanku. Najdi obrázky, které se do ní nejlépe hodí. Třeba dostaneš odměnu.

Popis úkolu:

Doplňování obrázků do textu známých říkanek. Pro názornou ukázkou královna vyřešila jeden úkol před dítětem sama. Byly použity tyto věty s modifikací obrázků:

Byla jedna (babka), prodávala ... (jabka).

Sedí (liška) pod dubem, má píšťalku a ... (buben).

Šel Janeček na (kopeček), hnal před sebou pět ... (oveček).

Doplňovaly se tyto obrázky:

Oblast sledování:

Na stanovišti č. 5 jsme hodnotili schopnost chápat analogii, vyčlenění obrázků, který nepatří ke správnému řešení úkolu, schopnost jednoduchého logického uvažování, úroveň vědomostí a znalostí říkanek, vyjadřovací schopnosti.

Stanoviště č. 6- U vodníka

Motivace:

Pokud jsi došel až k vodníkovi, znamená to, že jsi splnil všech pět předchozích úkolů. Nyní si můžeš po náročné cestě z pohádky do pohádky odpočinout a zahrát si na rybáře. Vodník ti dovolí lovit v jeho rybníku, ale pod podmínkou, že mu ukážeš a popíšeš každý svůj úlovek. Pouze vodník zná cestu do školy. Pokud se mu budeš líbit, dostaneš od něj poslední razítko a diplom. Pak spolu podniknete poslední cestu z pohádky do pohádky a z pohádky do školy k paní učitelce, kde tvoje putování skončí.

Popis úkolu:

V improvizovaném rybníku jsou rybičky podlepené magnetem. Na nich jsou nakresleny geometrické tvary (čtverec, obdélník, kruh, trojúhelník), obrázky (květina, slunce, mrak, dům, srdce), napsána čísla (1, 2, 3, 4, 5) a písmena (A, B, M) různými barvami (červená, modrá, zelená, černá, žlutá, oranžová). Úkolem bylo vylovit několik rybiček magnetickým prutem a popsat, co vidí na bříšku rybičky.

Oblast sledování:

Tento úkol se zaměřuje na základní znalost geometrických útvarů, čísel, písmen a barev. Hodnotí vyjadřovací schopnosti, dovednost odpovídat na otázku souvisle několika slovy, popsat předmět, úroveň vědomostí a schopnost soustředit se.

Jakmile dítě došlo k poslednímu, šestému stanovišti, získalo po jeho absolvování diplom s omalovánkou za putování „Z pohádky do pohádky a z pohádky do školy“.

Následovala cesta k paním učitelkám, kde se prováděla další diagnostika. Byl jim předán protokol s poznámkami o výkonu dětí v jednotlivých stanovištích. V následujícím textu budu popisovat průběh diagnostiky školní zralosti a připravenosti, která byla vyšetřována dvěma elementaristkami.

1. Grafomotorika- kresba, nápodoba

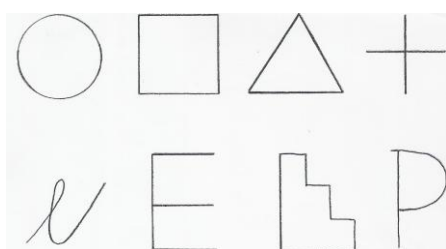

Oblast sledování:

Při plnění úkolů byla sledována vyspělost kresby, grafomotorika (držení tužky, uvolnění ruky), schopnost napodobit tvar i velikost obrazců, správnost sezení, vyhraněnost laterality.

Popis úkolu:

Dítě bylo požádáno, jestli by mohlo nakreslit obrázek pro někoho na památku. Z nabídky několika možností, z nichž jedna byla kresba mužské postavy, si děti vybraly. Dále bylo po dětech vyžadováno, aby se pokusily o nápodobu geometrických tvarů. Předloha je uvedena níže.

2. Pohovor

Oblast sledování:

Sledujeme řečové dovednosti, intonaci, rozumovou vyspělost, emoční zralost.

Popis úkolu:

Dítě se mělo znovu představit, říct paní učitelce své bydliště. V přátelském rozhovoru jí popsat své zájmy a dojmy z dosavadního průběhu zápisu. Pokud dítě chce, může přednést básničku nebo zazpívat písničku.

3. Zraková diferenciacie- geometrické tvary, barvy, početní představy

Oblast sledování:

U dítěte zaznamenáváme úroveň zrakové percepce, rozlišovacích schopností, početních představ a získaných vědomostí

Popis úkolu:

Úkolem dětí bylo rozpoznat rozdíly mezi jednotlivými geometrickými tvary, případně je pojmenovat nebo k něčemu připodobnit. V průběhu byly dotazovány pedagogem na barvu jednotlivých geometrických tvarů. Dále by se děti měly orientovat v číselné řadě do deseti.

4. Vyšetření řeči

Oblast sledování:

Dítě by mělo mít značnou slovní zásobu, hovořit srozumitelně, řeč by měla odpovídat úrovni myšlení. V tomto úkolu sledujeme dyslálie, fonemický sluch, artikulační obratnost, měkčení slov.

Popis úkolu:

Seznámíme dítě s tím, že po nás musí přesně zopakovat slova. U zápisu byla využita tato slova:

- dyslálie: Ř- řepa, středa; R- ryba, brambory; S- sysel, sova; Š- šiška, škola; C,Č- Cecilka, čočka; Z,Ž- Zuzana, žížala; K- kočička, kytička
- artikulační obratnost: dobrodružství, lokomotiva, nosorožec, paroplavba

K opakování slov přiřadíme další úkol. Dítě musí poznat, jestli je slovo stejné nebo se ve slově něco změnilo. Byla použita tato slova:

- měkčení: tiká- tyká, páni- pány, tuky- ťuky, Bela- Běla, kvete- květen
- fonemický sluch: koš- kos, Lída- lítá, pec- pes, buben- duben, domů- tomu, duha- tuha, den- ten

5. Rozlišování párových obrázků

Oblast sledování:

Sledujeme úroveň rozlišovacích schopností a zrakové percepce

Popis úkolu:

Úkolem dítěte bylo rozpoznat, zda jsou obrázky stejné nebo se od sebe odlišují. V příloze č. 14 je uveden Reverzní test, kterým se diagnostika uskutečňovala.

6. Tvoření nadřazených pojmů

Oblast sledování:

Všimáme si úrovně získaných vědomostí, rozumových schopností a vyjadřování.

Popis úkolu:

Na tabuli byly připevněny obrázky. Ty mělo dítě popsat a přiřadit k nim slovo nadřazené.

Forma netradičního zápisu měla na základní škole úspěch jak u rodičů, tak i u dětí. Ty se zaujetím procházely jednotlivá stanoviště. Úkoly se jim líbily, jelikož u nich mohly využívat svoji tvořivost a v průběhu jejich plnění byly uvolněné a nestresované. Po absolvování zápisu dostalo každé dítě sbírku upomínkových předmětů, aby nezapomnělo na tento významný den. Část z nich vlastnoručně vytvořili starší žáci místní základní školy.

Výše uvedené úkoly jsou uvedené pouze jako orientační osnova, kterou možno využít při diagnostice školní zralosti a připravenosti. Pokud pedagog pozná, že je třeba některou oblast diagnostikovat pečlivěji, zaměří se na ni podrobněji. Diagnostika školní zralosti v této práci je ukázkou jedné z možností realizace pedagogické diagnostiky. V našem případě byla realizována na úrovni kompetencí učitelky mateřské a základní školy. Po tomto zápisu máme o dětech shromážděny všechny potřebné údaje získané z předběžného testování v mateřské škole a ze samotného průběhu zápisu. Získané informace byly dostačující k uskutečnění diagnostického procesu s velmi dobrou výpovědní hodnotou. Proto na základně těchto

skutečností učitel doporučí rodičům odklad, pokud je třeba, a vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně k diagnostice.

Pokud při zápisu byla diagnostikována nezralost dítěte na školu, je vhodné poradit rodičům dítěte hned u zápisu, na co je třeba se zaměřit, aby plánované činnosti vedly k maximálnímu rozvoji dítěte. Rodiče by měli toto sdělení konzultovat s učitelkou v mateřské škole, protože právě mateřská škola se může velkou měrou podílet na kompenzaci a rozvoji problémových oblastí dítěte v připravenosti na školu. Zápisem končí diagnostické kompetence pedagogů v základních školách. Jejich další zásahy do diagnostiky se dějí pouze na podnět z odborného poradenského zařízení, odkud jsou učitelům zasílány podklady pro další práci s dítětem dle jeho možností a schopností.

6 Výzkumné šetření

Výzkumné šetření jsme provedli v námi vybrané základní škole, která nám poskytla prostor pro realizaci netradičního zápisu. Výzkumný vzorek se skládal z řad dětí, které se zúčastnily zápisu.

Celkový počet dětí byl 35, z toho 17 chlapců a 18 dívek. Jejich průměrný věk se pohyboval kolem hranice 6 let.

6.1 Popis výzkumu

Cílem výzkumné části diplomové práce je zjistit úroveň školní zralosti dnešních dětí v období zápisu do první třídy a pojmenovat oblasti, v nichž jsou děti školsky nezralé.

Na základní škole jsme realizovali diagnostiku prostřednictvím netradičního zápisu do prvních tříd. Ve výzkumu jsme se pokusili vysledovat hlavní příčiny školní nezralosti u zápisu, porovnat školní nezralost u dívek a chlapců a v neposlední řadě postoj rodičů k připravenosti dítěte na školu a k odkladu školní docházky.

Na základě výše uvedených cílů byly stanoveny tyto věcné hypotézy:

HV₁- Domníváme se, že chlapcům jsou odklady školní docházky navrhovány častěji než dívkám na základě diagnostiky u zápisu.

HV₂- Předpokládáme, že počet dětí s vadou řeči je vyšší než počet dětí s jiným problémem.

6.2 Metody výzkumu

K získání dat, které jsme následně zkoumali, jsme využili metodu pozorování. Pro ověření hypotéz jsme použili statistickou metodu pro analýzu nominálních dat- test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku.

Pozorování

Jako hlavní výzkumnou metodu jsme využili metodu pozorování. Dle Gavory (2000) pozorování znamená sledování a následný záznam činností lidí s využitím analýzy a dalším vyhodnocením.

Před začátkem výzkumu jsme si jasně stanovili jevy, které budeme pozorovat. Naše pozorování bylo krátkodobé. Cílem přímého pozorování bylo sledování činností dětí při zápise do prvního ročníku základní školy. V nepřímém pozorování jsme využili záznamových archů, které se týkaly odkladu školní docházky a přijetí do prvního ročníku místní základní školy.

Výsledkem tohoto pozorování je předložení získaných údajů, které budeme prezentovat v následujících tabulkách a grafech.

6.3 Výsledky výzkumného šetření

Data, která byla využita pro účely výzkumného šetření, jsme získali účastí a pozorováním dětí u zápisu k základnímu vzdělávání.

6.3.1 Interpretace výsledků pozorování

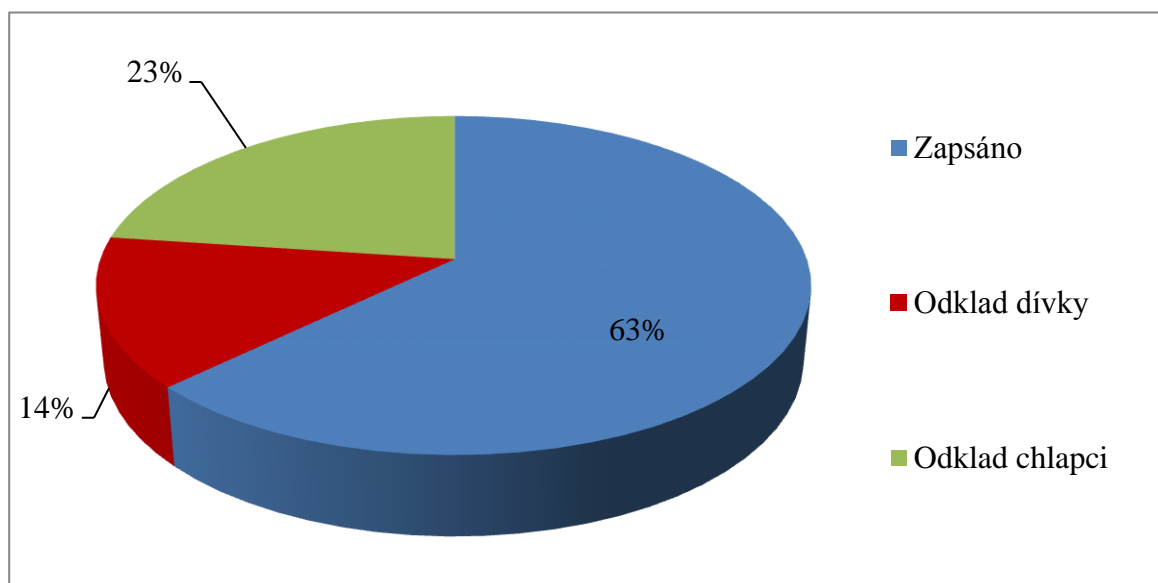
K zápisu se dostavilo 35 dětí. Z tohoto počtu bylo 22 dětí přijato k základnímu vzdělávání, 13 dětem byl doporučen odklad školní docházky.

Tabulka číslo 1 porovnává procento dívek a chlapců, kterým byl na základně diagnostiky u zápisu doporučen odklad povinné školní docházky.

Tabulka číslo 3- Podíl dívek a chlapců s doporučeným odkladem školní docházky

Celkový počet dětí u zápisu	35
Bez odkladu školní docházky	22
S odkladem školní docházky	13
Počet dívek s odkladem	5
Počet chlapců s odkladem	8

Graf číslo 1- Podíl dívek a chlapců s doporučeným odkladem školní docházky

Dílčí závěr:

Analýza získaných dat ukázala, že na základě diagnostiky prováděné u zápisu byl odklad navrhován vyššímu procentu chlapců.

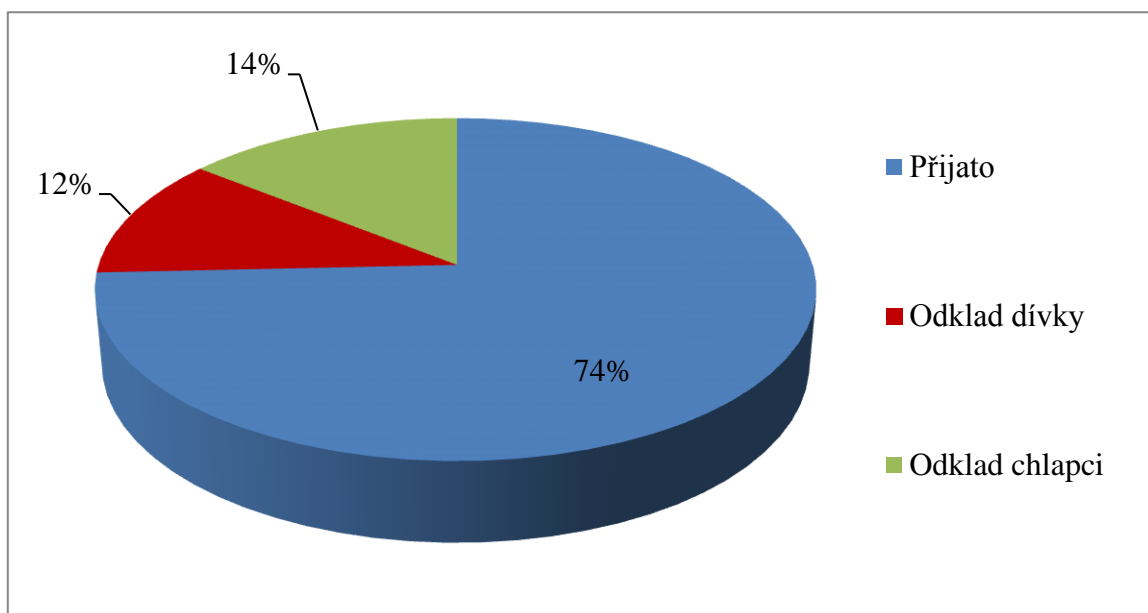
Na základě vyšetření v odborném poradenském pracovišti a rozhodnutí zákonných zástupců nastoupilo do prvního ročníku základní školy 26 dětí. Odklad byl udělen 9 dětem z celkového počtu 35, které byly přítomny u zápisu.

V tabulce číslo 2 můžeme sledovat podíl dívek a chlapců, kterým byl udělen odklad na základě diagnostiky v odborném pracovišti nebo rozhodnutím zákonných zástupců.

Tabulka číslo 4- Podíl dívek a chlapců s udělením odkladu školní docházky

Celkový počet dětí u zápisu	35
Bez odkladu školní docházky	26
S odkladem školní docházky	9
Počet dívek s odkladem	4
Počet chlapců s odkladem	5

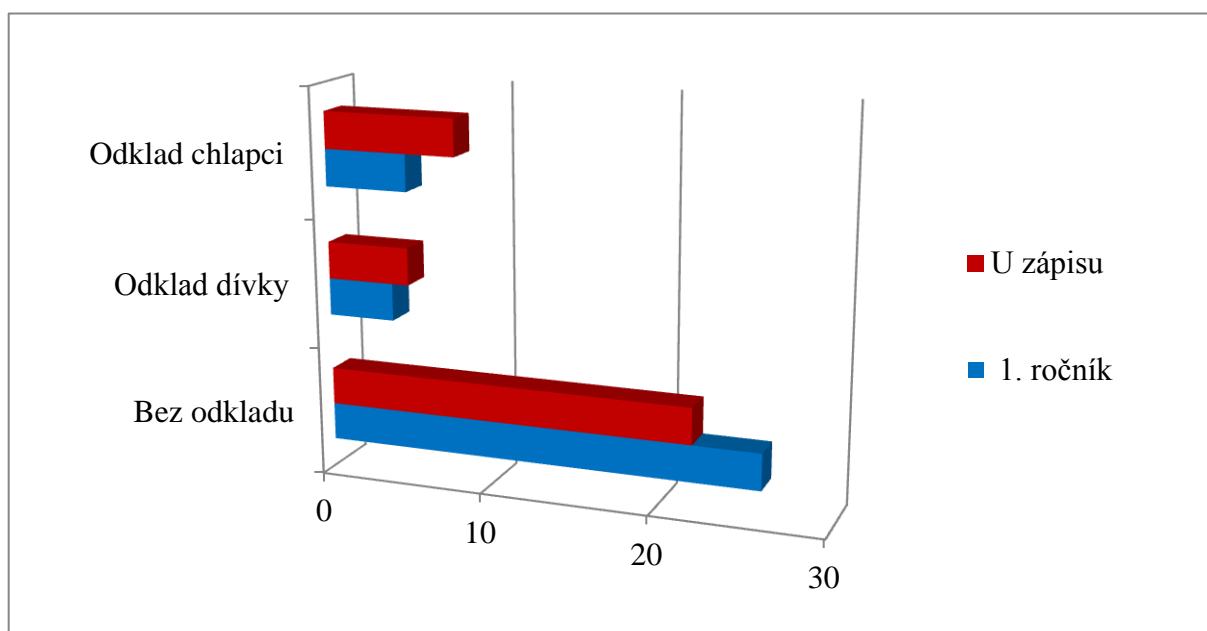
Graf číslo 2- Podíl dívek a chlapců s udělením odkladu školní docházky

Dílčí závěr:

Z výsledků vyplývá, že chlapcům byl udělen odklad na základně vyšetření v odborném pracovišti nebo rozhodnutí rodičů nepatrně vícekrát než dívkám.

Graf číslo 3- Srovnání navržených a udělených odkladů

Dílčí závěr:

Graf číslo 3 se zabývá porovnáním procenta dětí, kterým byl u zápisu doporučen odklad povinné školní docházky, a kterým byl udělen odklad na základě rozhodnutí odborného pracoviště a zákonných zástupců. Z grafu je patrné že se počty dětí mění. Pedagog u zápisu i odborný pracovník může pouze odklad doporučit, konečné rozhodnutí záleží na zákonném zástupci dítěte.

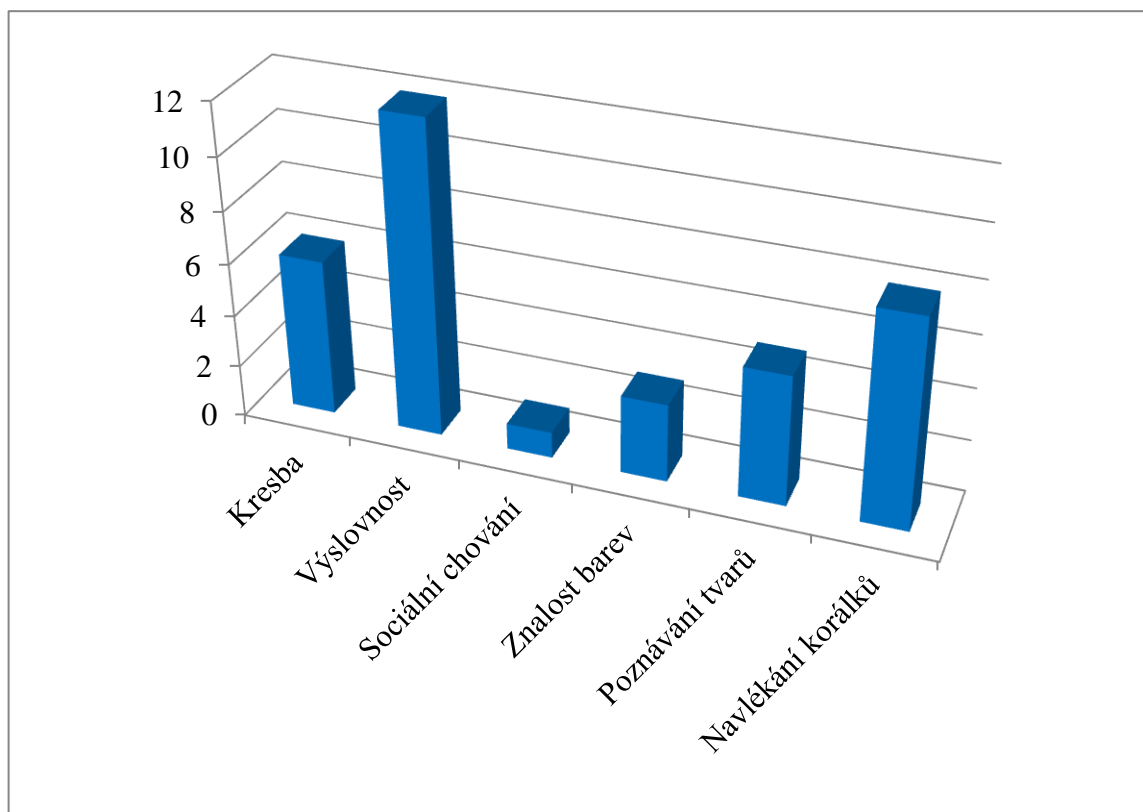
Vyšetření zralosti u zápisu v kompetencích pedagoga bylo zaměřeno na několik oblastí. Byla sledována úroveň kresby, výslovnosti, sociálního chování dítěte, jemné motoriky, znalosti základních barev a tvarů.

Tabulka číslo 3 vykazuje přehled o neúspěšnosti ve sledovaných činnostech u zápisu.

Tabulka číslo 5- **Sledované oblasti školní nezralosti**

Celkový počet dětí	35
Kresba	6
Výslovnost	12
Sociální chování	1
Znalost barev	3
Poznávání tvarů	5
Navlékání korálek	8

Graf číslo 4- Sledované oblasti školní nezralosti

Dílčí závěr:

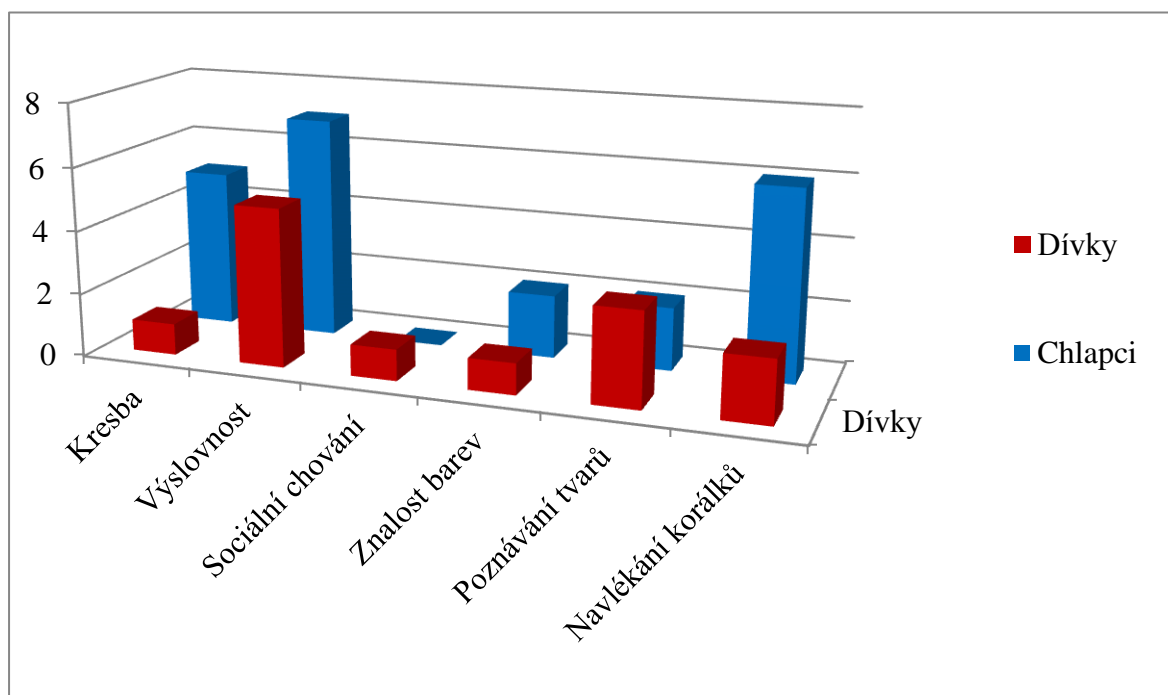
Porovnáním výsledků dosažených ve všech zkoumaných oblastech během zápisu bylo zjištěno, že nejproblematictější z nich byla špatná výslovnost dětí. Za další problematickou oblast můžeme označit navlékání korálek, která souvisí s diagnostikou jemné motoriky, těsně následováno nevyvinutou kresbou. Naopak nejlepší výsledek jsme zaznamenali v sociálním chování dětí u zápisu.

Tabulka číslo 4 vykazuje přehled o neúspěšnosti dětí ve sledovaných oblastech podle pohlaví. Z tabulky je zřejmé, které činnosti dělaly sledovaným skupinám největší problém.

Tabulka číslo 6- **Porovnání nezralých dívek a chlapců v jednotlivých oblastech**

Cílová skupina	Dívky	Chlapci
Kresba	1	5
Výslovnost	5	7
Sociální chování	1	0
Znalost barev	1	2
Poznávání tvarů	3	2
Navlékání korálek	2	6

Graf číslo 5- **Porovnání nezralých dívek a chlapců v jednotlivých oblastech**

Dílčí závěr:

Analýza získaných dat prokázala, že dívky byly ve většině oblastí úspěšnější než chlapci. Pouze sociální chování a poznávání tvarů je výjimkou. V těchto oblastech chlapci prokázali lepší dovednosti a schopnosti.

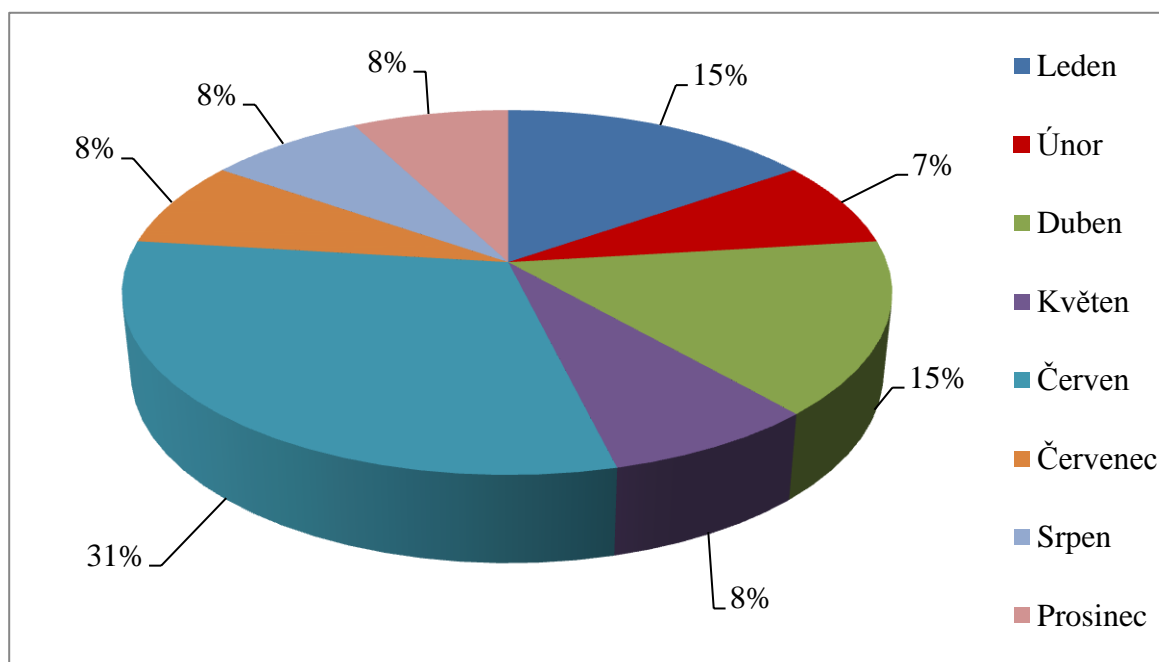
Odklad školní docházky byl na základě pedagogické diagnostiky u zápisu doporučen 13 dětem. Při pozorování jsme si položili otázku, zda má vliv na doporučení odkladu měsíc, ve kterém se dítě narodilo.

Tabulka číslo 5 uvádí podíl doporučených odkladů v závislosti na narození v určitém měsíci v roce.

Tabulka číslo 7- **Doporučené odklady v závislosti na narození v určitém měsíci**

Počet dětí s odkladem	13
Leden	2
Únor	1
Duben	2
Květen	1
Červen	4
Červenec	1
Srpen	1
Prosinec	1

Graf číslo 6- **Doporučené odklady v závislosti na narození v určitém měsíci**

Dílčí závěr:

Je patrné, že nejvíce odkladů bylo doporučeno dětem narozeným v červnu. Dalšími kritickými měsíci jsou leden a duben. Ostatní měsíce jsou z pohledu odkladů vyrovnané.

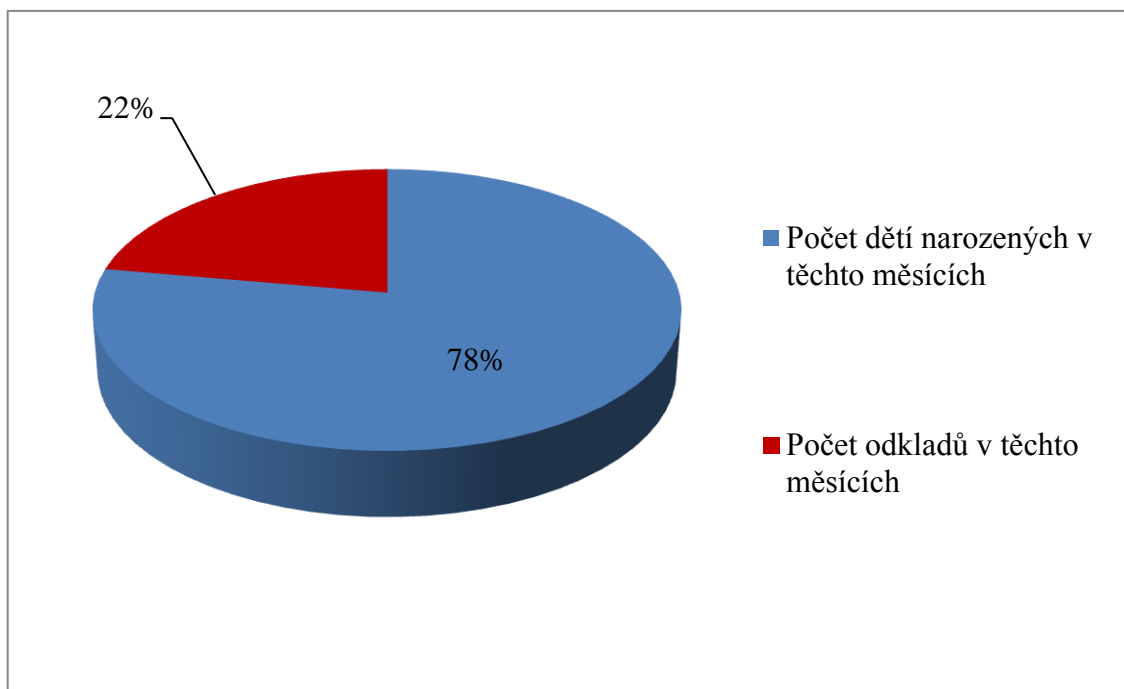
V pozorování jsme se dále zaměřili na děti, které se narodily v měsících červenec a srpen. Tyto děti jsou častěji ohroženy neúspěchem během začátku školní docházky. Z toho důvodu jsme na zmiňované měsíce zaměřili.

V tabulce číslo 6 budeme srovnávat podíl doporučených odkladů v závislosti na narození v měsících červenec a srpen.

Tabulka číslo 8- **Doporučení odkladů v měsících červenec a srpen**

Počet dětí narozených v těchto měsících	7
Počet odkladů v těchto měsících	2
Počet dívek	0
Počet chlapců	2

Graf číslo 7- Doporučení odkladů v měsících červenec a srpen

Dílčí závěr:

Na základě analýzy doporučených odkladů v měsících červenec a srpen v porovnání s ostatními měsíci v roce můžeme konstatovat, že v případě našeho zápisu nemělo narození v těchto měsících velký podíl na neúspěšnosti dítěte u zápisu.

6.3.2 Test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku

Test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku patří do kategorie statistických testů významnosti. Pomocí těchto testů ověřujeme, zda mezi proměnnými je nějaký vztah, závislost nebo rozdíl. Na základě testů významnosti rozhodujeme, zda existuje mezi jevy statisticky významný vztah. Pokud konstatujeme, že jistý výsledek šetření je statisticky významný, znamená to, že je málo pravděpodobné, že by byl způsoben náhodou (Chráška, 2007).

Tohoto testu významnosti se nejčastěji využívá v případech, kdy rozhodujeme, zda existuje souvislost mezi dvěma pedagogickými jevy, které byly měřením zachyceny.

V našem případě jsme jej využili k ověření platnosti námi stanovených hypotéz.

Při ověřování hypotézy, která předpokládala, že chlapcům jsou odklady školní docházky navrhovány častěji než dívkám na základě diagnostiky u zápisu, jsme výsledky získané nepřímým pozorováním zapsali do kontingenční tabulky (tabulka č. 9). Čísla v kontingenční tabulce bez závorek vyjadřují četnosti odkladů a přijetí k povinné školní docházce na základě rozlišení dle pohlaví. Čísla uvedená vpravo u tabulky a pod tabulkou jsou součty četností v řádcích a sloupcích, které označujeme jako marginální četnosti.

Pro účely testu nezávislosti chí-kvadrát jsme naformulovali nulovou a alternativní hypotézu.

H₀- Navržení odkladu školní docházky u chlapců je stejně časté jako navržení odkladu u dívek.

H_A- Chlapcům jsou odklady povinné školní docházky navrhovány častěji než dívkám.

Testování významnosti jsme provedli na hladině významnosti $\alpha=0,05$.

Tabulka číslo 9- **Kontingenční tabulka**

	Dívky	Chlapci	Σ
Odklad	5 (6,3)	8 (6,7)	13
Přijato	12 (10,7)	10 (11,3)	22
Σ	17	18	35

Pro každé pole kontingenční tabulky jsme provedli výpočet očekávaných četností O . Očekávané četnosti pro příslušné pole kontingenční tabulky počítáme tak, že vynásobíme vždy příslušné marginální četnosti v tabulce a tento součin dělíme celkovou četností. Očekávané četnosti jsou v tabulce číslo 9 uvedeny v závorkách.

$$O = \frac{17 \cdot 13}{35} = 6,3$$

$$O = \frac{18 \cdot 13}{35} = 6,7$$

$$O = \frac{17 \cdot 22}{35} = 10,7$$

$$O = \frac{18 \cdot 22}{35} = 11,3$$

Pro každé pole kontingenční tabulky dále vypočítáme hodnotu $\frac{(P-O)^2}{O}$.

$$\frac{(5 - 6,3)^2}{6,3} = 0,27$$

$$\frac{(8 - 6,7)^2}{6,7} = 0,25$$

$$\frac{(12 - 10,7)^2}{10,7} = 0,16$$

$$\frac{(10 - 11,3)^2}{11,3} = 0,15$$

Testové kritérium vypočítáme jako součet hodnot $\frac{(P-O)^2}{O}$. Tato hodnota je ukazatelem rozdílu mezi skutečností a vyslovenou nulovou hypotézou.

$$\chi^2 = 0,27 + 0,16 + 0,25 + 0,15 = 0,83$$

$$\chi^2 = \mathbf{0,83}$$

Pro posouzení χ^2 jsme určili počet stupňů volnosti dle vzorce $f = (r - 1) \cdot (s - 1)$.

$$f = (2 - 1) \cdot (2 - 1)$$

$$f = 1$$

Pro vypočítaný stupeň volnosti a zvolenou hladinu významnosti 0,05 jsme našli v tabulkách kritickou hodnotu χ^2 a srovnali jsme ji s vypočítanou hodnotou. Kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$.

Po srovnání vypočítané hodnoty testového kritéria χ^2 s hodnotou kritickou $\chi^2_{0,05}(1)$, můžeme konstatovat, že nebyla prokázána statisticky významná závislost mezi počty navržených odkladů u dívek a chlapců. Musíme tedy přijmout nulovou hypotézu.

Dílčí závěr:

Z výzkumného šetření vyplývá, že počty navržených odkladů u chlapců jsou stejně časté jako počty navržených odkladů u dívek. Přijímáme nulovou hypotézu a zároveň vyvracíme alternativní hypotézu.

Při ověřování hypotézy, která předpokládala, že počet dětí s vadou řeči je vyšší než počet dětí s jiným problémem, jsme výsledky získané nepřímým pozorováním zapsali do kontingenční tabulky.

Pro účely testu nezávislosti chí-kvadrát jsme naformulovali nulovou a alternativní hypotézu.

H₀- Počet dětí s vadou řeči je stejně vysoký jako počet dětí s jiným problémem.

H_A- Počet dětí s vadou řeči je vyšší než počet dětí s jiným problémem.

Testování významnosti jsme provedli na hladině významnosti $\alpha = 0,05$.

Tabulka číslo 10- **Kontingenční tabulka**

	Bez problému	Vady řeči	Vady řeči + problém	Problém bez vady řeči	Σ
Přijato	15 (11,1)	6 (5,2)	2 (4,6)	3 (5,2)	26
Odklad	0 (3,9)	1 (1,8)	4 (1,5)	4 (1,8)	9
Σ	15	7	6	7	35

Pro každé pole kontingenční tabulky jsme provedli výpočet očekávaných četností O .

$$O = \frac{15 \cdot 26}{35} = 11,1$$

$$O = \frac{6 \cdot 26}{35} = 4,6$$

$$O = \frac{15 \cdot 9}{35} = 3,9$$

$$O = \frac{6 \cdot 9}{35} = 1,5$$

$$O = \frac{7 \cdot 26}{35} = 5,2$$

$$O = \frac{7 \cdot 26}{35} = 5,2$$

$$O = \frac{7 \cdot 9}{35} = 1,8$$

$$O = \frac{7 \cdot 9}{35} = 1,8$$

Pro každé pole kontingenční tabulky dále vypočítáme hodnotu $\frac{(P-O)^2}{O}$.

$$\frac{(15 - 11,1)^2}{11,1} = 1,37$$

$$\frac{(0 - 3,9)^2}{3,9} = 3,9$$

$$\frac{(6 - 5,2)^2}{5,2} = 0,12$$

$$\frac{(1 - 1,8)^2}{1,8} = 0,36$$

$$\frac{(2 - 4,6)^2}{4,6} = 1,47$$

$$\frac{(4 - 1,5)^2}{1,5} = 4,17$$

$$\frac{(3 - 5,2)^2}{5,2} = 0,93$$

$$\frac{(4 - 1,8)^2}{1,8} = 2,69$$

Testové kritérium vypočítáme jako součet hodnot $\frac{(P-O)^2}{O}$.

$$\chi^2 = 1,37 + 0,12 + 1,47 + 0,93 + 3,9 + 0,36 + 4,17 + 2,69 = 15,01$$

$$\chi^2 = 15,01$$

Pro posouzení χ^2 jsme určili počet stupňů volnosti dle vzorce $f = (r - 1) \cdot (s - 1)$.

$$f = (2 - 1) \cdot (4 - 1)$$

$$f = 3$$

Pro vypočítaný stupeň volnosti a zvolenou hladinu významnosti 0,05 jsme našli v tabulkách kritickou hodnotu χ^2 a srovnali jsme ji s vypočítanou hodnotou. Kritická hodnota $\chi_{0,05}^2(3) = 7,815$. Výslednými hodnotami byla prokázána statisticky významná souvislost mezi vyšetřovanými jevy.

Dílčí závěr

Z těchto výsledků můžeme vyvodit, že počet dětí s vadou řeči je vyšší než počet dětí s jiným problémem, a tak potvrdit stanovenou hypotézu. Přijímáme alternativní hypotézu a zároveň vyvracíme nulovou hypotézu.

6.3.3 Závěr šetření

Diagnostika školní zralosti předložená v této práci je jedna z možností posuzování školní zralosti a připravenosti dítěte na školu. Byla realizována na úrovni kompetencí pedagogů ze základních a mateřských škol. Během pozorování účastníků, jsme se zaměřili na oblast týkající se plnění úkolů na stanovištích při realizaci netradičního zápisu. Z vytvořených tabulek a grafů, které shrnují naše šetření, vyplývá, že nejproblematičtější oblast při posuzování školní zralosti byla špatná výslovnost. To, že právě tato oblast se ukázala jako kritická, můžeme přisuzovat tomu, že děti v dnešní době pasivně přijímají spoustu informací, často sledují televizní pořady a v jejich okolí není nikdo, kdo by s nimi komunikoval. Mimo to se u mnohých dětí projevily nedostatky v oblasti grafomotoriky a jemné motoriky. Toto zjištění by mělo být podnětem pro rodiče i pedagogy v mateřských školách, aby se na problémové oblasti zaměřili a umožnili tak lepší připravenost dítěte na vstup do školy.

Na základě výzkumného šetření jsme zjistili, že počet navržených odkladů u zápisu a udělených odkladů na základě rozhodnutí odborného pracoviště a zákonných zástupců, je odlišný. Pedagog u zápisu i odborný pracovník může pouze odklad doporučit, konečné

rozhodnutí záleží na zákonném zástupci dítěte. Na základě zpětné vazby od pedagogů ze základní školy, na které jsme zápis uskutečnili, mohu konstatovat, že děti, kterým byl navržen odklad a rodiče i přes toto doporučení zapsali děti k základnímu vzdělávání, jsou méně úspěšné při plnění úkolů a musí vynakládat mnohem více sil a času pro jejich realizaci. Z tohoto důvodu by mělo být na rodiče apelováno, aby své rozhodnutí pečlivě zvážili.

V rámci šetření jsme zjistili, že neúspěšnost dětí u zápisu nevzniká v důsledku toho, v jakém měsíci se dítě narodilo, ani jakého je pohlaví. Záleží pouze na jeho individuálních schopnostech a dovednostech, k jejichž rozvoji může velkou měrou přispět péče rodičů a pedagogů v mateřské škole.

Závěr

Diplomová práce se zabývala zjišťováním připravenosti dítěte na vstup do školy prostřednictvím netradičního zápisu po stránce teoretické i praktické. Hlavním záměrem diplomové práce byl popis diagnostického procesu v kompetencích pedagogů při zápise k základnímu vzdělávání a následné zjišťování školní připravenosti dítěte na vstup do školy.

První čtyři kapitoly diplomové práce jsou zaměřeny na podání základních informací, které se týkají charakteristiky dítěte předškolního věku, na problematiku školní zralosti a připravenosti a oblasti posuzování školní zralosti. Tyto kapitoly také vysvětlují problematiku školní nezralosti či nepřipravenosti dítěte pro vstup do školy. Na toto téma navazuje kapitola věnující se legislativnímu zakotvení zápisu k základnímu vzdělávání. Následně je v diplomové práci popsána diagnostická činnost na úrovni kompetencí pedagogů v mateřské škole, základní škole a pracovníků na odborných pracovištích, kde se uskutečňuje komplexní diagnostika. Čtvrtá kapitola se zabývá popisem tradičního a netradičního zápisu do prvního ročníku základní školy.

V další kapitole jsou zpracovány informace, které se bezprostředně týkají realizovaného netradičního zápisu, při němž jsme se zaměřili na oblasti diagnostického procesu u zápisu do prvního ročníku na úrovni možností pedagogů. Zde jsou také uvedeny cíle zápisu a popsána jeho organizace i pedagogická diagnostika při plnění zadaných úkolů. Tato diagnostika byla provedena netradičním způsobem s využitím pohádkových prvků. Ze zpětných vazeb od rodičů můžeme konstatovat, že realizovaný zápis byl pro děti i jejich rodiče velkým zážitkem, a i přesto byla provedena diagnostika s dobrou vypovídající hodnotou o připravenosti dítěte na školu.

V poslední kapitole je zpracováno výzkumné šetření, při němž bylo využito dat zpracovaných z pozorování dění u zápisu. Diplomová práce se zabývala otázkou úspěšnosti dětí u zápisu a případným navržením odkladu školní docházky. Z výzkumu lze analyzovat data, která by mohla sloužit jako podklad pro zkvalitnění práce učitelů v mateřských školách a lepší připravenosti dětí na vstup do školy v rámci rodiny. Rovněž bylo nastíněno, jak je důležitá spolupráce učitelů mateřských a základních škol.

Díky zvolenému tématu bylo nutné prostudovat množství odborné literatury, ze které bylo čerpáno převážně v teoretické části diplomové práce. Získané poznatky by měly být využitelné i ve školské praxi.

Seznam použité literatury a pramenů

BEDNÁŘOVÁ, J., ŠMARDOVÁ, V. *Diagnostika dítěte předškolního věk: Co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2007, 212 s. ISBN 978-80-251-1829-0.

BEDNÁŘOVÁ, J., ŠMARDOVÁ, V. *Školní zralost: Co by mělo dítě umět před vstupem do školy*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2010, 100 s. ISBN 978-80-251-2569-4.

BENÍŠKOVÁ, T. *První třídou bez pláče*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007, 168 s. ISBN 978-80-247-1906-1.

ČAČKA, O. *Psychologie dítěte*. 2. vyd. Tišnov: Sursum, 1997, 117 s. ISBN 80-85799-03-0.

DITTRICH, P. *Pedagogicko-psychologická diagnostika*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 1993, 117 s. ISBN 80-85467-06-2.

FASNEROVÁ, M. *Vybrané kapitoly z elementárního čtení a psaní*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2012, 117 s. ISBN 978-80-244-3143-7.

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 1. vyd. Brno: Paido, 2000, 207 s. ISBN 80-85931-79-6.

CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007, 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4.

KOMENSKÝ, J. A. *Didaktika velká*. 3. vyd. Brno: Komenium, 1948, 252 s.

KOŤÁTKOVÁ, S. *Dítě a mateřská škola*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008, 193 s. ISBN 978-80-247-1568-1.

KREISLOVÁ, Z. *Krok za krokem 1. třídou*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008, 168 s. ISBN 978-80-247-2038-8.

KUTÁLKOVÁ, D. *Jak připravit dítě do 1. třídy*. 2. vyd. Praha: Grada, 2010, 204 s. ISBN 978-80-247-3246-6.

LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada, 2006, 368 s. ISBN 80-247-1284-9.

MACHOVÁ, J. *Biologie člověka pro učitele*. Praha: Karolinum, 2008, 269 s. ISBN 978-80-7184-867-7.

MATEJČEK, Z. *Praxe dětského psychologického poradenství*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1991, 92 s. ISBN 80-04-24526-9.

MONATOVÁ, L. *Speciálně pedagogická diagnostika z hlediska vývoje dětí*. 1. vyd. Brno: Paido, 2000, 92 s. ISBN 80-85931-86-9.

Sbírka zákonů- Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

Sbírka zákonů- Zákon č. 500/2004 Sb. Správní řád.

SPÁČILOVÁ, H. *Pedagogická diagnostika v primární škole*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2009, 119 s. ISBN 978-80-244-2264-0.

SVOBODA, M., KREJČÍŘOVÁ, D., VÁGNEROVÁ, M. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. 3. vyd. Praha: Portál, 2009, 791. s. ISBN 978-807-3675-660.

ŠIMÍČKOVÁ ČÍŽKOVÁ, J., BINAROVÁ, I., HOLÁSKOVÁ, K., PETROVÁ, A., PLEVOVÁ, I., PUGNEROVÁ, M. *Přehled vývojové psychologie*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005, 175 s. ISBN 80-244-0629-2.

ŠVANCARA, J. kol. *Diagnostika psychického vývoje*. Praha: Avicenum, 1980, 395 s. ISBN 08-084-80.

ŠVANCAROVÁ, D., KUCHARSKÁ, A. *Test rizika poruch čtení a psaní pro rané školáky*. 1. vyd. Praha: Scientia, 2001, 27 s. ISBN 80-7183-221-9.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000, 522 s. ISBN 80-717-8308-0.

ZELINKOVÁ, O. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007, 207 s. ISBN 978-80-7367-326-0.

Zákony a vyhlášky

Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Sbírka zákonů, č. 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Zákon o správním řádu. Sbírka zákonů, č. 500/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Internetové zdroje

Portál [online]. 2005-2012 [2013-1-22]. Dostupné z: <<http://www.portal.cz>>.

Předškoláci [online]. 2007-2013 [cit. 2012-1-14]. Dostupné z: <<http://www.predskolaci.cz/>>.

Psychodiagnostika [online]. 2013 [2013-1-20]. Dostupné z: <<http://www.psychodiagnostika-sro.cz>>.

Základní škola Troubelice [online]. 2007-2012 [cit. 2013-2-22]. Dostupné z: <<http://zs.troubelice.cz>>.

Seznam příloh

- Příloha č. 1:** Žádost k přijetí k základnímu vzdělání
- Příloha č. 2:** Zápisový list a souhlas rodičů ke zpracování a evidenci osobních údajů
- Příloha č. 3:** Vzorový spis
- Příloha č. 4:** Rozhodnutí o přijetí dítěte k základnímu vzdělávání
- Příloha č. 5:** Oznámení o rozhodnutí o přijetí dítěte k základnímu vzdělávání
- Příloha č. 6:** Žádost o odklad povinné školní docházky
- Příloha č. 7:** Přerušování správního řízení
- Příloha č. 8:** Vyhodnocení Orientačního testu školní zralosti
- Příloha č. 9:** Přepis výzvy učitelky k rodičům na informativní schůzce
- Příloha č. 10:** Motivační pohádka
- Příloha č. 11:** Ukázka nevyspělé a vyspělé práce dětí z testování v mateřské škole
- Příloha č. 12:** Kartička ke stanovištím
- Příloha č. 13:** Protokol o průběhu pozorování
- Příloha č. 14:** Edfeldtův Reverzní test

Příloha č. 1: Žádost k přijetí k základnímu vzdělání

Žádost

o přijetí dítěte..... k základnímu vzdělávání

1. Zákonný zástupce dítěte : _____
-jméno a příjmení dítěte : _____
-datum narození dítěte : _____
-místo trvalého pobytu dítěte : _____

2. Ředitel školy : Miroslav Ševčík
-škola : Základní škola Troubelice
-adresa : 783 83 Troubelice 313

Žádám o přijetí _____

k základnímu vzdělávání do Základní školy Troubelice ve školním roce 2012 – 2013
Doplňující informace k žádosti:

V Troubelicích

_____ podpis zákonných zástupců dítěte

Příloha č. 2: Zápisový list a souhlas rodičů ke zpracování a evidenci osobních údajů

Základní škola Troubelice, 783 83 Troubelice 313

Zápisový list

Údaje jsou důvěrné podle zákona č.177/2001 Sb., o ochraně osobních údajů v informačních systémech.

Jméno a příjmení dítěte.....

Datum a místo narození.....rodné číslo.....

Bydliště.....

Státní příslušnost.....Pojišťovna.....

Otec –jméno a příjmení.....rok narození.....

Bydliště.....telefon.....

Adresa pracoviště.....telefon.....

Matka - jméno a příjmení.....rok narození.....

Bydliště.....telefon.....

Adresa pracoviště.....telefon.....

Zákonný zástupce dítěte (pokud jim není otec nebo matka).....

Sourozenci-jméno, datum narození.....

Dítě navštěvuje MŠ: ano - ne sídlo MŠ.....

Nastupuje do školy v řádném termínu: ano - ne Je pravák - levák

Potíže s výslovností hlásek:.....

Zdravotní potíže:.....

Ošetřující dětský lékař dítěte.....

Bude navštěvovat školní družinu: ano - ne - nevím

Další údaje o dítěti, které považujete za důležité sdělit škole:.....

Datum :

Podpis rodičů:.....

Prohlášení

Dávám svůj souhlas Základní škole Troubelice k tomu, aby zpracovávala a evidovala osobní údaje a osobní citlivé údaje včetně rodného čísla mého dítěte ve smyslu všech ustanovení zákona č.101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a v platném znění a zákona č.133/2000 Sb.o evidenci obyvatel a rodných číslech v platném znění. Svůj souhlas poskytuji pro účely vedení povinné dokumentace školy podle zákona č. 561/2004 Sb. školského zákona v platném znění, vedení nezbytné zdravotní dokumentace a psychologických vyšetření, mimoškolní akce školy jako školní výlety, školy v přírodě a lyžařské kurzy, přijímací řízení na střední školy, úrazové pojištění žáků a pro jiné účely související s běžným chodem školy.

Souhlas poskytuji na celé období školní docházky mého dítěte na této škole a na zákonem stanovenou dobu, po kterou se tato dokumentace na škole povinně archivuje. Souhlas poskytuji pouze uvedené škole, která bez zákonem stanovených případů nesmí tyto osobní a citlivé osobní údaje poskytnout dalším osobám a úřadům.

Byl(a) jsem poučen(a) o právech podle zákona 101/2000 Sb., zejména o svém právu tento souhlas kdykoliv odvolat a to i bez udání důvodů.

V Troubelicích dne

Podpisy rodičů:.....

.....

Příloha č. 3: Vzorový spis

Základní škola Troubelice, okres Olomouc, příspěvková organizace.

S P I S č.j.

o přijetí dítěte k základnímu vzdělávání

Dítě : _____

vloženo dne

1.	Žádost zákonných zástupců dítěte o přijetí k základnímu vzdělávání	
2.	Rozhodnutí ředitele	
3.	Doklad o předání rozhodnutí ředitele školy	
4.	Další dokumenty:	

Příloha č. 4: Rozhodnutí o přijetí dítěte k základnímu vzdělávání

ZÁKLADNÍ ŠKOLA TROUBELICE

☎ 585 032 099 ☒ Troubelice 313 783 83 e-mail zstroubelice@seznam.cz

Č.j.:.....
v Troubelicích 20.1. 2012

Do vlastních rukou:

ROZHODNUTÍ o přijetí k základnímu vzdělávání

Ředitel Základní školy Troubelice, okres Olomouc, příspěvková organizace jako příslušný správní orgán rozhodl podle ustanovení § 46, § 165 odst. 2 písm. e) zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) a v souladu se zákonem č. 500/2004 Sb., správní řád, takto:

.....nar.:.....

bytem:.....

se od školního roku 2012 - 2013 přijímá k základnímu vzdělávání v Základní škole Troubelice.

Odůvodnění:

Na základě žádosti zákonných zástupců žáka rozhodl ředitel o přijetí k základnímu vzdělávání do ZŠ Troubelice.

Poučení

Proti tomuto rozhodnutí lze podat odvolání ve lhůtě 15 dnů od jeho doručení. Odvolání se podává u ředitele Základní školy Troubelice a rozhoduje o něm Krajský úřad olomouckého kraje.

.....
Otisk úředního
razítka (kulaté razítko)

.....

ředitel ZŠ

Příloha č. 5: Oznámení o rozhodnutí o přijetí dítěte k základnímu vzdělávání

Převzetí rozhodnutí o přijetí dítěte k základnímu vzdělávání

Potvrzuji, že dne 20.1.2012 jsem převzal(a) rozhodnutí

o přijetí

k základnímu vzdělávání v Základní škole Troubelice od školního roku 2012 – 2013.

.....
podpis zákonného zástupce dítěte

Příloha č. 6: Žádost o odklad povinné školní docházky

Žádost

o odklad povinné školní docházky

Na základě odborného vyšetření a doporučení ošetřujícího lékaře žádáme o odklad povinné školní docházky o 1 rok.

Jméno a příjmení dítěte:

Datum narození :

Místo trvalého pobytu dítěte.....

Jméno a příjmení otce :

Adresa bydliště otce :

Jméno a příjmení matky :

Adresa bydliště matky :

V dne.....

.....
podpisy rodičů
(zákonných zástupců)

Příloha: Vyjádření odborného lékaře ke zdrav.stavu dítěte
Vyjádření PPP

ano - ne

ano - ne

Příloha č. 7: Přerušování správního řízení

Přerušování správního řízení

Na vědomí

č.j.

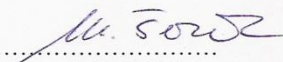
V Troubelicích dne

Podle zákona 500/2004 Správního řádu § 64, přerušujeme správní řízení ve věci žádosti o odklad povinné školní docházky Vašeho syna, dcery

..... nar.

neboť v zákonné lhůtě 30 dní nemůžeme vydat rozhodnutí. Důvodem je nedoložená zpráva příslušného odborného lékaře nebo příslušného školského poradenského zařízení s doporučením odkladu.

Řízení bude přerušeno na dobu nezbytně nutnou, tzn. do doby předání zprávy. Doručením zprávy odborného lékaře nebo klinického psychologa a příslušného školského poradenského zařízení dle § 37 školského zákona bude správní řízení pokračovat vystavením dokladu Rozhodnutí o odkladu školní docházky nebo Rozhodnutím o přijetí k základnímu vzdělávání, které obdržíte na výše uvedenou adresu, nebo převezmete osobně.

.....
ředitel školy

Příloha č. 8: Vyhodnocení Orientačního testu školní zralosti

Hodnocení výkonů v Jiráskově Orientačním testu školní zralosti (Švancara, 1980, s. 260)

Úkol 1- Kresba mužské postavy

1. Nakreslená postava musí mít hlavu, trup a končetiny. Hlava je s trupem spojena krkem a není větší než trup. Na hlavě jsou vlasy (popř. je zakrývá čepice nebo klobouk) a uši, v obličejí oči, nos a ústa. Paže jsou zakončeny pětiprstou rukou. Nohy jsou dole zahnuté. Vyjádření mužského oblečení. Postava je nakreslena tzv. syntetickým způsobem.
2. Splnění všech požadavků jako na jedničku kromě syntetického způsobu zobrazení. Tři chybějící části (krk, vlasy, jeden prst, ne však část obličeje) mohou být prominuty, jsou-li vyváženy syntetickým způsobem zobrazení.
3. Kresba musí mít hlavu, trup a končetiny. Paže nebo nohy kresleny dvojčarou. Tolerujeme vynechání krku, uší, vlasů, oděvu, prstů a chodidel.
4. Primitivní kresba s trupem. Končetiny (stačí jeden pár) jsou vyjádřeny jen jednoduchými čarami.
5. Chybí jasné zobrazení trupu („hlavonožec“ nebo „překonání hlavonožce“) nebo obou párů končetin.

Úkol 2- Napodobení psacího písma

1. Zcela dobře čitelné napodobení napsané předlohy. Písmena nejsou dvakrát větší než v předloze. Začáteční písmeno má výrazně patrnou výšku velkého písmene. Písmena jsou dokonale spojena ve tři slova. Nesmí chybět tečka nad písmenem j (nebo i). Opsaná věta se neodchyluje od vodorovné linie o více než o 30°.
2. Ještě čitelné napodobení napsané věty. Na velikosti písmen ani na dodržení vodorovné linie nezáleží.
3. Je patrné členění alespoň na dvě části. Lze rozpoznat alespoň čtyři písmena předlohy.
4. S předlohou jsou si podobná alespoň dvě velká písmena. Celek tvoří řádku „písma“.
5. Čmárání.

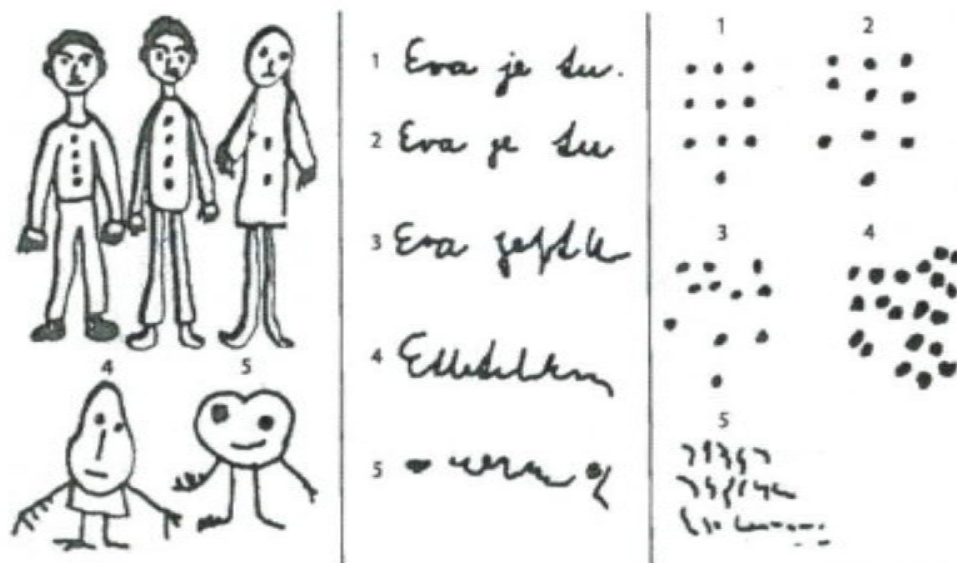
Úkol 3- Obkreslení skupiny bodů

1. Téměř dokonalé napodobení předlohy. Tolerujeme jen velmi malá vychýlení jednoho bodu z řádku nebo sloupce. Zmenšení obrazce je přípustné, zvětšení nesmí být o více než polovinu. Obrazec musí být rovnoběžný s předlohou.
2. Počet i sestavení bodů musí odpovídat předloze. Lze prominout vychýlení až tří teček o půl šířky mezery mezi řádky nebo sloupci.
3. Celek se svým obrysem podobá předloze. Výškou a šířkou ji nepřevyšuje více než dvakrát. Teček nemusí být správný počet, ale nesmí jich být víc než dvacet a méně než sedm. Toleruje se jakékoli pootočení- i o 180°.

4. Obrazec se svým obrysem již nepodobá předloze, skládá se ale ještě z teček.
5. Čmárání.

Celkový výsledek testu je součtem známek v jednotlivých úlohách.

Obrázek číslo 1- **Vyhodnocení Orientačního testu školní zralosti** (Fasnerová, 2012, s. 106)

Příloha č. 9: Přepis výzvy učitelky k rodičům na informativní schůzce

Vážený rodiče,

vítám Vás na dnešní schůzce, debatě a přátelské diskusi. Svolala jsem ji proto, abych předešla nepříjemnostem, se kterými se setkáváme u zápisu u rodičů, kteří neměli ani tušení o tom, že vývoj jejich dítěte zřejmě není na očekávaném stupni.

Než začneme mluvit o dětech a školní zralosti, vrátím se ještě k reakcím rodičů při vyslechnutí zprávy o domnívané nezralosti jejich dítěte. Chápu všechny záporné pocity těchto rodičů, často si připadají, jakoby jim právě někdo řekl přinejmenším ortel smrti a ihned začnou v hlavě bilancovat: „Ale já se mu věnuji a mám ho opravdu rád, moc!“. To je v pořádku, to chválím. Každý rodič má své dítě bezmezně milovat. To, že dítě není na školu připravené, nemá s rodičovskou láskou a péčí nic společného. Pro toto dítě přichází září příliš brzy. Milujte svoje děti, věnujte jim svou lásku, péči a čas, prožívejte s nimi všechny trable ale hlavně radosti. A aby těch radostí bylo nespočetně více než starostí, je k tomu zapotřebí pečlivě zvážit, kdy tento první životní předěl v životě člověka provést, kdy ho zaškolit.

Předčasný vstup do základní školy u dítěte nezralého, ať už psychicky, fyzicky či sociálně, pro něj může být velmi neurotizující záležitostí. Naopak zbytečný odklad může být pro další práci s žákem demotivující a to tak, že všechny úkoly jsou pro něj jednoduché, on nemusí vynaložit sebemenší úsilí k dosažení dobrého výsledku a nic ho tedy nežene kupředu. Začne se nudit a má pocit, že je ve škole zbytečně, že už všechno ví a zná.

Proto apelujeme na všechny z Vás, abyste se zaměřili na dovednosti svých dětí. Zvažte, jak zvládají Vámi zadané úkoly, jestli jsou schopné vykonat 2 úkoly, které jim zadáte a nezapomenou je hned, jakmile se otočí, jestli zvládají sebeobslužné činnosti, jak se soustředí při společenských hrách a jak snáší odloučení od rodiny. Dále si všimněte paměti, řeči a přemýšlivosti.

Protože však dítě jinak reaguje při individuálních činnostech (tj. jen jeden rodič a jedno dítě nebo v rámci rodiny a jinak v kolektivu dětí, ptejte se také paní učitelky v mateřské škole, jak jim se děti jeví, zda zvládají úkoly předškoláka, jestli jsou schopny koncentrace pozornosti při společných činnostech, nebo jestli je přítomnost jiných rozptyluje. Paní učitelky děti na školní práci intenzivně připravují a jistě Vám poradí.

O odbornou radu se budeme snažit pochopitelně při zápisu i my, avšak je nutno vzít v úvahu mnoho faktorů- trému dítěte, strach z neznámého prostředí, z cizí paní učitelky, atd.

Proto znovu opakují, že zápis opravdu není žádná zkouška. Pokud si nejsme jisti my, mateřská škola ani rodiče, doporučujeme další vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně.

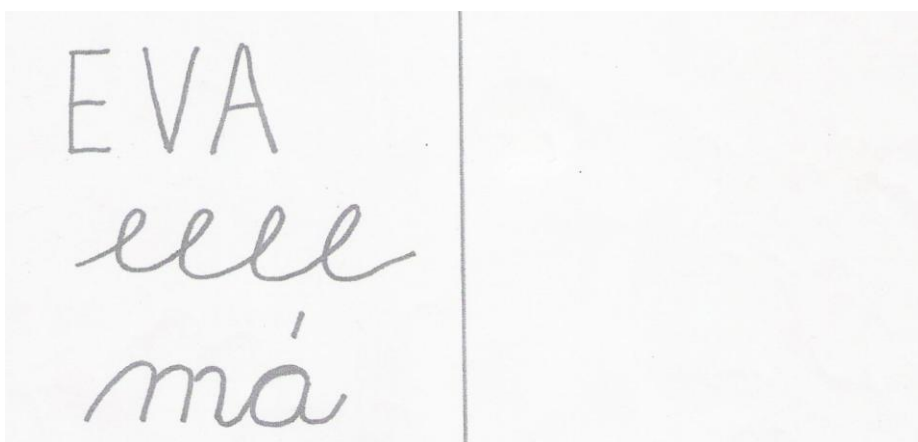
autor: Mgr. Jana Kobylková

Příloha č. 10: Motivační pohádka

Z pohádky do pohádky k nepořádné princezně

Kubík a jeho strašidlo Béd'a se dostali do pohádkové říše. Brána do ní byla zlatem tepaná a drahokamy osázená. „Ještě nemůžeme projít,“ odušil Béd'a. „A proč?“ zeptal se Kubík. „Protože brána se otevře jen tehdy, když znáš heslo,“ odpověděl Béd'a. Kubík se zamyslel a pak povídá: „A jsou nějaké nápovědy?“ „Musíš opsat toto tajné heslo,“ poradilo strašidlo. Kubík si musel hodně namáhat hlavičku, ale posléze na odpověď přišel.

A vy na ni jistě přijdete taky, když přepíšete tajné heslo na papír, který dostanete od paní učitelky. Hezky se podívej, co je tam napsáno. Ty ses ještě psát neučil, ale zkus to, jestli bys to taky uměl. Hezky se dívej, jak je to napsané, a tadyhle vedle, na to prázdné místo, to tak napiš. Paní učitelka ti potom tvé heslo zkontroluje.

Stejně jako vy i Kubík heslo zvládl opsat a brána se se skřípotem otevřela. Za bránou se nalézala čarokrásná země. Když se Kuba rozhlédl kolem sebe, spatřil zámky, jeskyně, lesy, chaloupku na kuří nožce, louky, vodopády, a mnoho věcí, které si jen člověk může představit. Kuba s Béd'ou vstoupili do pohádkové říše.

Vyšli po upravené cestičce a velmi brzy dorazili k zámku. Byl opravdu nádherný, ale všude visely černé prapory. „Co to je?“ zeptal se Kuba Béd'u. Béd'a se poprvé trochu zamračil: „Víš, v tomhle zámku žije princezna, která nemá žádné přátele.“ Kubovi to přišlo zvláštní, protože on sám měl přátel hodně. „Je zlá?“ ptal se. Béd'a zavrtěl hlavou. „Je

ošklivá?“ taky ne. „Je lakomá? Ne?“ podivil se Kuba. „Tak co s ní je?“ zeptal se Kuba přímo. „Pojď dál a uvidíš,“ odpovědělo strašidlo.

Společně vešli do zámku, který byl hrozně špinavý, ale nejhorší místo v celém zámku, byl princeznin pokojíček. „Zdravím vás, princezno,“ pozdravil Béd'a. Princezna se na oba usmála a povídá: „Á, návštěva! Už dlouho u mě nikdo nebyl. Posad'te se, prosím.“ Béd'a s Kubou zůstali stát. „Proč tam stojíte, nechcete si sednout?“ prskala.

Kuba se rozhlédl kolem sebe. Té špíny všude kolem, rozházené hračky, šaty, ani sednout si nebylo kam. „No teda a ty jsi princezna? Takový nepořádek jsem neměl ve svém pokojíku nikdy, a to jsem kluk,“ zasmál se Kuba. Nemyslel to nijak zle, ale princezna se velmi rozplakala. „Ach já jsem tak nešťastná, nikdo ke mně nechce na návštěvu, to je tak smutné, tak smutné.“

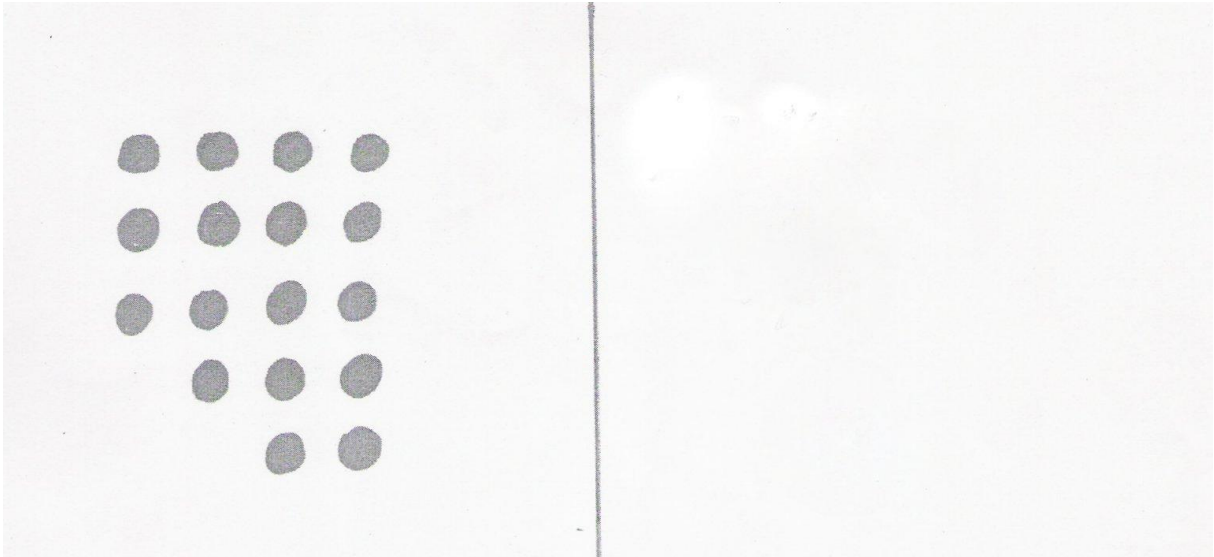
Béd'a konejšil princeznu:

„Milá princezno, nenapadlo vás, že návštěva k vám přijít vůbec nemůže?

Vždyť si ani nemá kam sednout. A o čistém hrnku na pití ani nemluvě. Dokonce i puntíky na vaší sukýnce jsou špinavé! “

Princezna se na oba podívala prosebnýma očima: „Pomozte mi, prosím, oba dva.“ Kuba zbledl při představě, že bude muset uklízet. Copak ale mohl odmítnout prosbu tak hezké princezny? „Jen doufám, že tohle není vše, co v pohádkové říši zažiju,“ pomyslel si Kuba a dal se se strašidlem Béd'ou do úklidu.

Děti, pomůžete i vy princezně s úklidem? Tady na papíře jsou zrovna takové puntíky, jaké měla princezna na sukýnce, ale byly špinavé. Zkus to tadyhle vedle nakreslit zrovna tak, aby si je princezna mohla dát na svoji sukýnku.

Ve třech jim úklid utekl velmi rychle a nakonec šťastná princezna za pomoc velice děkovala. Na cestu jim jako dárek dala zlatý klíč. „A k čemu nám bude?“ ptal se unavený Kuba. Běďa se na něj obrátil: „Nikdy nevíš, kdy se ti může hodit.“, ale bylo mu jasné, že je to klíč k další pohádce. „Děkujeme velice, vznešená princezno.“, řekli oba. Na to se rozloučili a vydali se zase na cestu.

„Myslíš, že se poučí a bude pořádná?“ zeptal se Kuba strašidla, když opouštěli zámek.

Běďa se rozesmál: „Ano a víš proč? Protože někde na ni čeká mocný král, který si ji bude chtít vzít za ženu. A žádný král by ve svém zámku nechtěl mít nepořádek.“

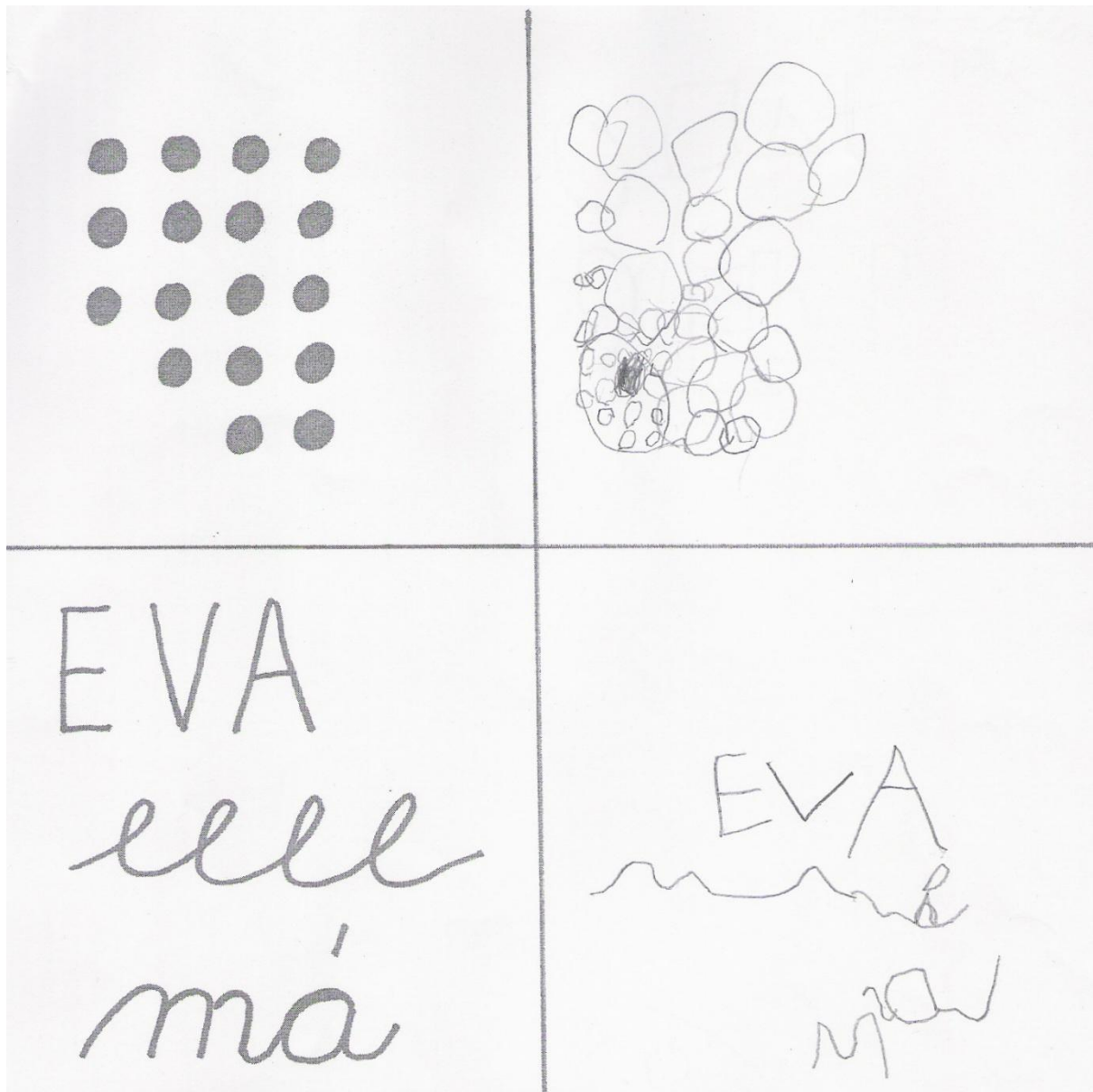
„Jak by ten král mohl vypadat? Potřeboval bych jej vidět na obrázku.“ postesknul si Kuba. „Chtěl bych jí vybrat toho nejkrásnějšího!“ Ale Kuba zapomněl, že si krále musí vybrat princezna sama.

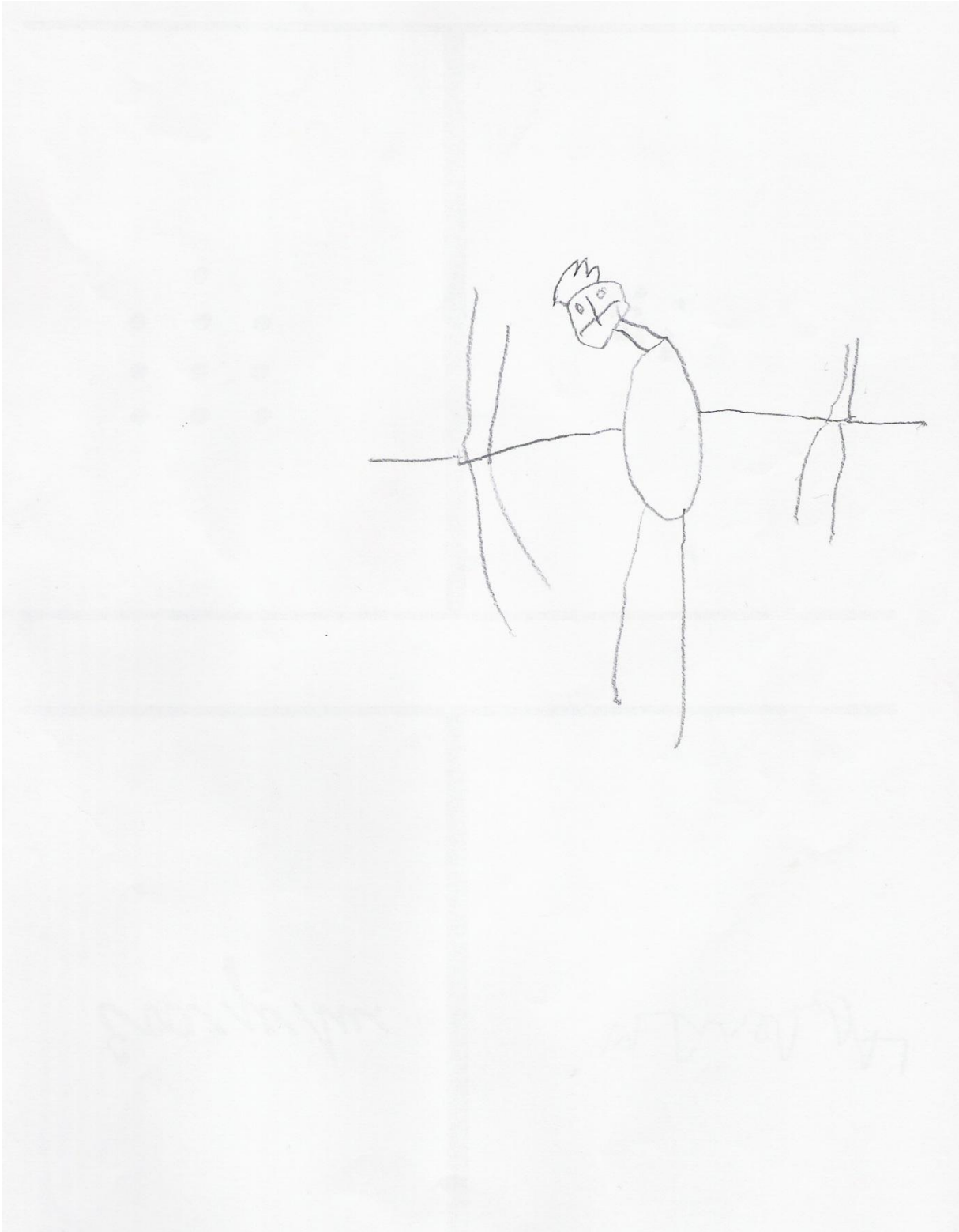
Děti, zkuste nakreslit nějakého krále pro princeznu. Obrázky jí pošleme a ona si sama vybere svého krále. Krále nakresli tak, jak to nejlépe umíš.

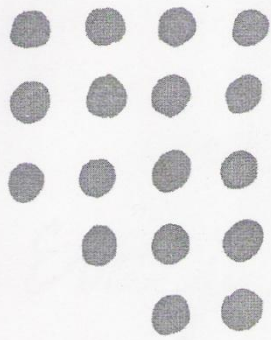
Zítřka budeme opět putovat z pohádky do pohádky. Někteří z vás dojdou až z pohádky do školy.

Na závěr jsem se děti zeptala, zda se jim pohádka líbila, pochválila jsem je za jejich snahu plnit zadané úkoly a poznamenala jsem, že se zítra uvidíme při zápisu.

Příloha č. 11: Ukázka nevypělé a vyspělé práce dětí z testování v mateřské škole

EVA

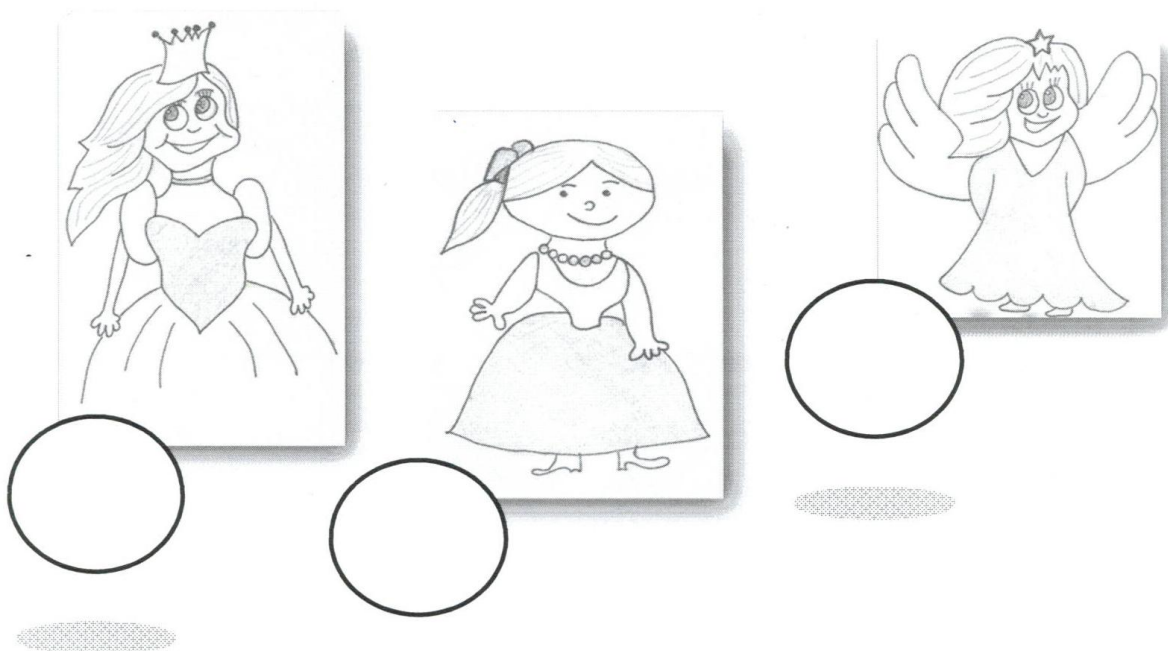
llll
má

EVA

llll
má

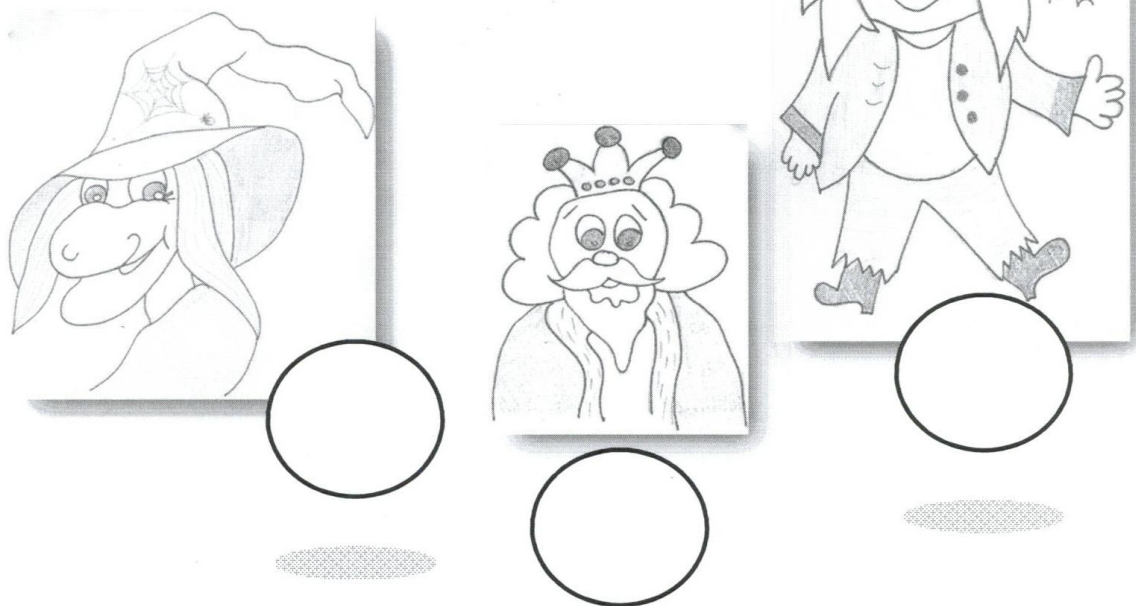

Příloha č. 12: Kartička ke stanovištím

Z POHÁDKY DO POHÁDKY

2013

Příloha č. 13: Protokol o průběhu pozorování

Jméno dítěte					
Lateralita	Pravák		Levák		Poznámky
1. U princezny	Zvládá	S lehkou dopomocí	S dopomocí	Nezvládá	
2. U Manky	Zvládá	S lehkou dopomocí	S dopomocí	Nezvládá	
3. U Anděla	Zvládá	S lehkou dopomocí	S dopomocí	Nezvládá	
4. U čarodějnice	Zvládá	S lehkou dopomocí	S dopomocí	Nezvládá	
5. U krále	Zvládá	S lehkou dopomocí	S dopomocí	Nezvládá	
6. U vodníka	Zvládá	S lehkou dopomocí	S dopomocí	Nezvládá	
Grafomotorika	Správné držení tužky		Nesprávné držení tužky		
Postava	Vyspělá s detaily	Chybí detaily	Málo diferencovaná	Nediferenco- vaná	
Nápodoba	Naprosto přesný tvar i velikost	Drobné tvarové i proporční nepřesnosti	Zachycení základní tvarové tendence	Tvary nelze rozlišit	
Chování	Dítě je klidné, dobře spolupracuj e	Dítě závislé na rodičích, je nejisté, úkoly plní pod vedením	Dítě je plačtivé, bojácné, špatně spolupracuje, odmítá plnit úkoly	Dítě nespolupracuj e, pláče nebo se vzpouzí, nemluví.	
Početní představy	Zvládá bez chyb	S lehkou dopomocí	Jen v oboru do 5	Nepočítá	
Barvy	Ovládá		Plete se		
Geometrické tvary	Ovládá		Plete se		
Řeč	Správná výslovnost		Dyslálie a jiné poruchy		
Zraková diferenciace	Vše správně	Většina správně	Převaha chyb	Většina nesprávně	
Pojmy	Správně užívá	Občas chybuje	Většinou chybuje		

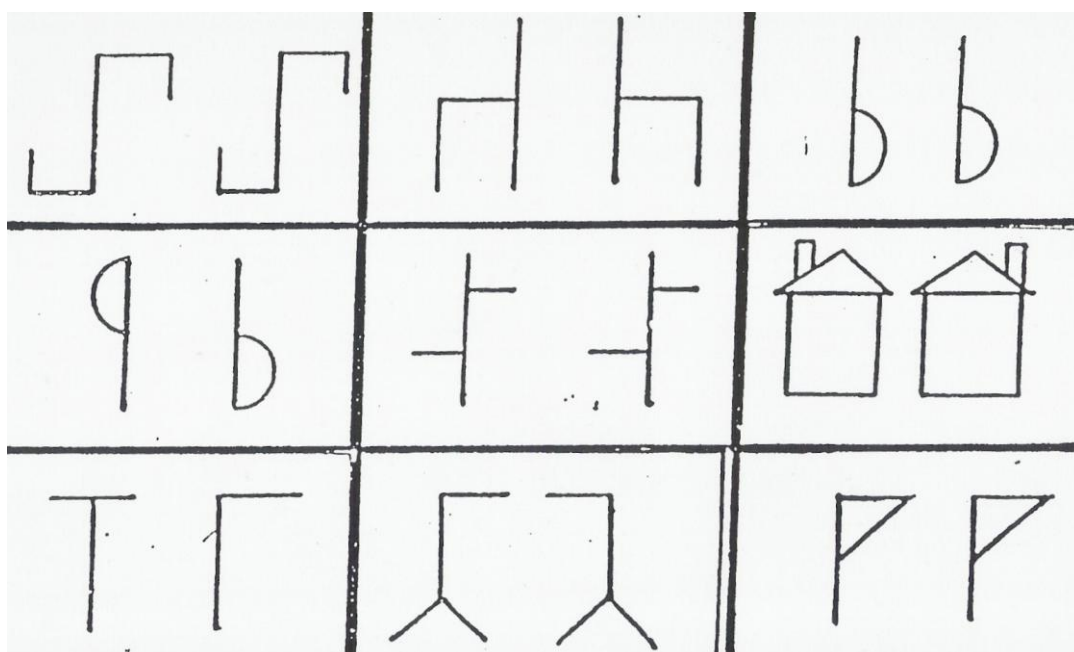
Příloha č. 14: Edfeldtův Reverzní test

Test je určen ke zjištění zralosti pro výuku čtení před vstupem do prvního ročníku základní školy. Diagnostikuje zrakovou percepci. Je určen pro děti od 5 do 8 let. Tento test má pouze zahraniční normy, proto je vhodné toto vyšetření užívat s dalšími metodami. Úkolem je rozlišit identické a neidentické páry figur (Psychodiagnostika [online]).

Dítě musí porovnat dva obrázky. Mělo by rozlišit, zda jsou obrázky stejné nebo odlišné. Pokud nejsou úplně shodné, dítě by mělo obrázky přeškrtnout. Před samotným testováním provádíme zácvik. Na zácvikových obrázcích u zrcadlově převrácených tvarů ukážeme, že např. první směřuje ke dveřím, druhý k oknu- nepoužíváme termíny vlevo, vpravo.

Test má 84 znaků. Dítě, které je připraveno pro čtení, může mít 20 znaků špatně (Svoboda, 2009).

Při zápise jsme použili k orientačnímu posouzení vizuální percepcie obrázky, které jsou zobrazeny níže.

Anotace

Jméno a příjmení:	Jana Borůvková
Katedra:	Katedra primární a preprimární pedagogiky
Vedoucí práce:	PhDr. Martina Fasnerová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2013

Název práce:	Připravenost dítěte na vstup do školy prostřednictvím netradičního zápisu
Název v angličtině:	Children readiness to school entry through unconventional enrolment
Anotace práce:	<p>Diplomová práce se zabývá problematikou školní zralosti a připravenosti dítěte na zahájení povinné školní docházky. Práce je rozdělena do šesti kapitol, v nichž jsou vysvětleny pojmy školní zralost, školní připravenost, školní nezralost a jejich ukotvení v legislativním rámci. Další oblastí této práce je popis diagnostické činnosti na úrovni kompetencí pedagogů a pracovníků na odborných poradenských pracovištích. Stěžejní částí je popis diagnostické činnosti prostřednictvím netradičního zápisu. Práce poskytuje podrobný výčet a popis aktuálních metod pedagogické diagnostiky využívaných při realizaci zápisu k základnímu vzdělávání. Výzkumné šetření je zaměřeno na oblast týkající se plnění úkolů na jednotlivých diagnostických stanovištích, množství navržených a udělených odkladů povinné školní docházky a podrobnou analýzu diagnostické činnosti zkoumající školní zralost a připravenost realizovanou u zápisu do prvního ročníku na venkovské plně organizované škole.</p>

Klíčová slova:	Charakteristika dítěte předškolního věku, školní zralost, školní připravenost, školní nezralost, pedagogická diagnostika, netradiční zápis do prvního ročníku základní školy.
Anotace v angličtině:	The thesis points at the issue of school maturity and readiness of child to commence compulsory education. The work is divided into six chapters. In them the terms of school maturity, school readiness, school immaturity and their bounds of law are explained. Further, diagnostic activities on the level of teachers and expert welfare mentors are described. The principal part explains diagnostic work via unconventional enrolment. The thesis provides detailed listing and description of actual methods of pedagogic diagnostics used in the process of school enrolment. The research focuses on the field of carrying out specific duties regarding corresponding diagnostic stages, the number of suggested and given deferments of compulsory education and detailed analysis of diagnostic work investigating school maturity and readiness shown during school enrolment to the first grade on rural, fully organised elementary school.
Klíčová slova angličtině:	Characteristic of pre-school child, school maturity, school readiness, school immaturity, pedagogic diagnostics, unconventional enrolment to the first grade of elementary school.
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1: Žádost k přijetí k základnímu vzdělání Příloha č. 2: Zápisový list a souhlas rodičů ke zpracování a evidenci osobních údajů Příloha č. 3: Vzorový spis Příloha č. 4: Rozhodnutí o přijetí dítěte k základnímu vzdělávání

	<p>Příloha č. 5: Oznámení o rozhodnutí o přijetí dítěte k základnímu vzdělávání</p> <p>Příloha č. 6: Žádost o odklad povinné školní docházky</p> <p>Příloha č. 7: Přerušování správního řízení</p> <p>Příloha č. 8: Vyhodnocení Orientačního testu školní zralosti</p> <p>Příloha č. 9: Přepis výzvy učitelky k rodičům na informativní schůzce</p> <p>Příloha č. 10: Motivační pohádka</p> <p>Příloha č. 11: Ukázka vospělé a nevospělé práce dětí z testování v mateřské škole</p> <p>Příloha č. 12: Kartička ke stanovištím</p> <p>Příloha č. 13: Protokol o průběhu pozorování</p> <p>Příloha č. 14: Edfeldtův Reverzní test</p>
Rozsah práce:	79 + 22 stran příloh
Jazyk práce:	český